

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การจัดการข้อมูลคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊า
ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

จัดทำโดย นางสาวพัชรา ศรีไมตรีพิทักษ์
รหัส 1023

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ประจำปี 2552
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การจัดการข้อมูลคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊า
ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

จัดทำโดย นางสาวพัชรา ศรีไมตรีพิทักษ์
รหัส 1023

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ประจำปี 2552

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ของไทยทั่วโลกมีพันธกิจในการปฏิบัติงานหลายประการที่เกี่ยวข้องกับคนไทยที่พำนักในต่างประเทศตามยุทธศาสตร์ของรัฐบาลและยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมุ่งหมายถึงการบรรลุเป้าประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือและการสนับสนุนการดำรงชีวิตของคนไทยในต่างประเทศ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไทย รวมทั้งเป้าประสงค์ที่เป็นผลประโยชน์แห่งชาติโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเสริมสร้างกระบวนการสมานฉันท์ทางการเมือง การส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ทางเศรษฐกิจ และการสร้างหลักประกันและความเชื่อมั่นทางสังคม ซึ่งจะส่งผลให้การดำรงชีวิตของคนไทยในต่างประเทศเป็นไปด้วยความผาสุกและมีศักดิ์ศรี

ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกงได้รับและเข้าถึงข้อมูลคนไทยที่พำนักอยู่ในฮ่องกงและมาเก๊าอยู่ตลอดเวลา แต่ยังไม่ได้รวบรวมจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ ข้อมูลยังกระจัดกระจายอยู่ในแฟ้มเอกสารของงานแต่ละด้าน และอาจจะมีการจัดเก็บแยกเป็นกลุ่ม ๆ ตามลักษณะของงานในแต่ละด้าน โดยเฉพาะงานบริการด้านกงสุลและงานกิจกรรมชุมชนไทยต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงข้อมูลคนไทยจากการปฏิบัติงานของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในปัจจุบันยังประสบปัญหาอุปสรรคที่สำคัญเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารกับคนไทยที่พำนักในฮ่องกงและมาเก๊าได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง หลัก “นิเทศศาสตร์” และแนวคิด “สื่อสารต่างวัฒนธรรม” สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการสื่อสารของกลุ่มคนไทยในบริบทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและแสวงหาแนวทางในการเข้าถึงข้อมูลคนไทยด้วยวิธีการที่เหมาะสมมากขึ้น

สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรวบรวม จัดเก็บ และเรียกใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบในลักษณะฐานข้อมูล (database) ซึ่งจะส่งผลดีต่อการจัดการข้อมูลคนไทยได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความถูกต้องของข้อมูล การลดความซ้ำซ้อนของการจัดเก็บข้อมูล การปรับข้อมูลให้ทันสมัย และการเรียกใช้ข้อมูลอย่างสะดวกและรวดเร็วในอนาคต สถานกงสุลใหญ่ฯ อาจจะมีการจัดการระบบฐานข้อมูลคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าให้มีการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลคนไทยในหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในส่วนกลางและในสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ไทยในประเทศอื่น ๆ ได้ด้วย เพื่อขยายประโยชน์ในการเรียกใช้ข้อมูลในงานที่มีความหลากหลายมากและ มีความจำเป็นมากขึ้นตามพันธกิจที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุทธศาสตร์แห่งชาติและจุดมุ่งหมายของการบริหารบ้านเมืองที่ดีของระบบราชการไทย

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้เป็นความพยายามที่จะศึกษาและเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าอย่างเป็นระบบ และเป็น การเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกง ซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นต้อง มี การรวบรวมและจัดเก็บเพื่องานหลายด้านของสถานกงสุลใหญ่ฯ และหากมีการจัดการอย่าง เป็นระบบและเรียกใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็วแล้ว อาจจะเป็นแนวทางการดำเนินการให้แก่สถาน เอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ของไทยในประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นพื้นที่ที่มีคนไทยพำนัก อยู่มากหรือน้อยก็ตาม จะได้พิจารณานำไปประยุกต์ใช้ด้วยเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันและจะเป็น แนวทางการปฏิบัติที่สามารถพัฒนาต่อไปให้มีความเป็นมาตรฐานระดับระหว่างประเทศได้

ผู้เขียนขอขอบคุณบุคคลต่าง ๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและการสนับสนุนในการจัด ทำการศึกษา ได้แก่ ครอบครัว “คุณละม่อม” (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ม.ร.ว. ทิพพาวดี คุณละม่อมและ นางพัชรวิไล อุทยานันท์) นาย Hans Jakob Roth กงสุลใหญ่สวีเดนประจำฮ่องกงและมาเก๊า และนาง Francoise Killias Zillweger เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่สวีเดน ณ เมืองฮ่องกง นาย Mohd Fadzil Ismail เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่มาเลเซีย ณ เมืองฮ่องกง นอกจากนี้ ขอขอบคุณข้าราชการที่สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกง ได้แก่ นางสาวสุรัชญา พลาวงศ์ นายวร พล เจนสวัสดิชัย นางสาว กนกลักษณ์ โพธิ์ไทรย์ นางสาวสุนิ เชิดสุขใจ และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ เกี่ยวข้องที่ได้มีส่วนสนับสนุนข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชนไทยในฮ่องกงและมาเก๊า ซึ่งเป็น ประโยชน์ต่อการประกอบการวิเคราะห์ศึกษา รวมทั้งพี่ ๆ และเพื่อน ๆ จากสถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลใหญ่ในประเทศต่าง ๆ 22 แห่งที่เข้ารับการอบรมในหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 1 ปี 2552 ซึ่งเป็นผู้ที่ให้คำตอบเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลคนไทยในต่างประเทศ

ผู้เขียนขอแสดงความขอบคุณต่อผู้บังคับบัญชาระดับสูงและคณาจารย์ที่ได้สละเวลามา ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร. สุรัชย์ ศิริไกร ดร. จิตริยา ปิ่นทอง และ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพร แสงชัย และขอขอบคุณนางสาวจันทร์ทิพา ภูตระกูล และเจ้าหน้าที่ สถาบันเทวะวงศัวโรปกการที่จัดการอบรมหลักสูตร นบท. รุ่นแรกขึ้น

ในท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณค่าใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการศึกษานี้แต่คุณพ่อและคุณแม่ซึ่ง ไม่ได้มีโอกาสรับทราบเกี่ยวกับหน้าที่การงานในอาชีพของผู้เขียน หากการศึกษานี้จะเป็น ประโยชน์อยู่บ้าง ไม่มากก็น้อย ก็ขออุทิศให้แก่ประเทศชาติอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของ ผู้เขียน

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	7
บทที่ 2 แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 สิ่งท้าทาย	8
2.2 หลักนิเทศศาสตร์และแนวคิด “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม”	8
2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
2.4 สรุปแนวคิดและกรอบแนวคิด	11
2.5 สรุปกรอบแนวคิด	12
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	13
3.1 การจัดการข้อมูลคนชาติโดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่อื่น ๆ	13
3.2 การเข้าถึงข้อมูลคนไทยโดยสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกง	15
3.3 การวิเคราะห์ปัญหาและวิธีการเพื่อประสิทธิผลในการเข้าถึงข้อมูลคนไทย	23
3.4 เทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดการข้อมูลคนไทย	30
บทที่ 4 ผลการศึกษา	32
4.1 การจัดการข้อมูลคนชาติโดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่อื่น ๆ	32
4.2 ลักษณะการสื่อสารกับคนไทยและปัญหาอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลที่ ประสบอยู่	35
4.3 เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับการจัดการข้อมูลคนไทย	37
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	38
5.1 สรุปผลการศึกษา	38
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	39
5.3 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ	41

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป	44
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ก. แบบฟอร์มต่าง ๆ ในการขอรับบริการด้านกงสุลสถานกงสุลใหญ่ ณ เมือง ฮองกง	47
- คำร้องขอหนังสือเดินทางไปต่างประเทศ	48
- คำร้องขอแปลเอกสาร	49
- คำร้องนิติกรณ์	50
- คำร้องขอประทับตรารับรองสัญญาจ้าง/คัดสำเนาสัญญาจ้าง	51
- แบบรายงานตัวคนไทยในต่างประเทศ	52
- บันทึกสอบสวน	52
- แบบคำร้องขอใช้สิทธิ/ขอเปลี่ยนแปลงการใช้สิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร	54
ข. ตารางสรุปคำถาม-คำตอบเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลคนไทยโดยสถาน เอกอัครราชทูตและ สถานกงสุลใหญ่ในประเทศต่าง ๆ	56
ค. ตารางสรุปข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำระบบฐานข้อมูลคนชาติของสถานกงสุลใหญ่ ประเทศต่าง ๆ ในฮองกง	62
ประวัติผู้เขียน	63

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.1.1 กระแสความเปลี่ยนแปลงของปฏิสัมพันธ์ทุกด้านในประชาคมโลกที่เป็นไปในลักษณะพึ่งพากันและกัน (interdependence) มากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรโลกจากถิ่นฐานหนึ่งไปยังอีกถิ่นฐานหนึ่ง เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีการคิดค้นขึ้นตลอดเวลาที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการเคลื่อนย้ายประชากรได้อย่างสะดวก รวดเร็ว บ่อยครั้ง และในจำนวนมากจากแหล่งที่มีการพัฒนาน้อยกว่าไปยังแหล่งที่มีการพัฒนามากกว่า โดยเฉพาะไปสู่แหล่งที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สูงกว่า ประชาชนในเมืองที่มีขนาดเล็กนิยมที่จะไปใช้ชีวิตในเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่า ประชาชนจากประเทศกำลังพัฒนามักจะไปแสวงหาโอกาสในชีวิตของตนเองในประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยความเชื่อและความเข้าใจว่า ตนจะได้รับผลประโยชน์ที่ดีกว่า คนไทยก็เช่นกันที่เดินทางออกไปประเทศต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคของโลกเพื่อวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในวัยศึกษา การแสวงหาโอกาสและประสบการณ์ในวัยทำงาน ตลอดจนการมีชีวิตที่สุขสบายในวัยชรา

1.1.2 งานการต่างประเทศของกระทรวงการต่างประเทศจึงครอบคลุมความรับผิดชอบในมิติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศของบุคคลสัญชาติไทยเหล่านี้ในบริบทของการรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติในความสัมพันธ์ที่ไทยมีกับต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ทุกแห่งมีหน้าที่ในภารกิจหลายประการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนคนไทยในเขตอาณาของตนตามนโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ดังนี้

(1) การแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดให้สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านกงสุล ตลอดจนดูแลปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศไทยและคนไทยในประเทศที่อยู่ในความรับผิดชอบ¹ โดยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนต่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการพำนักอยู่ของคนไทยในเขตอาณานิคม

(2) ยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศสำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ได้กำหนดให้สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ในประเทศต่าง ๆ ดำเนินงานหลายด้านที่ต้องมีความเกี่ยวพันกับ คนไทยที่พำนักอาศัยในเขตอาณาเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ ซึ่งได้แก่

---

¹ จากเว็บไซต์กระทรวงการต่างประเทศ www.mfa.go.th

- การเสริมสร้างความสามัคคีและการรวมกลุ่มกันของชุมชนไทยในท้องถิ่นที่พำนักอยู่ เพื่อให้ชุมชนไทยมีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือและดูแลกันเองได้ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและใช้ชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข
- การส่งเสริมบทบาทของคนไทย/เชื้อสายไทยที่มีความสามารถในระดับโลกและระดับประเทศ ที่พำนักอยู่ โดยเป็นบุคคลที่มีความรักและผูกพันต่อประเทศไทย เพื่อช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยในต่างประเทศ
- การสนับสนุนกิจกรรมความเป็นไทย (Thainess) ของชุมชนไทยในต่างประเทศ รวมทั้งการส่งเสริม/ชักชวนให้ชุมชนไทยเหล่านี้ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สาธารณะต่อท้องถิ่นที่อาศัยอยู่เพื่อเป็นการสร้างการยอมรับและทัศนคติที่ดีของประชากรของประเทศเจ้าบ้านต่อกลุ่มคนไทยในท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลในทางบวกต่อคนไทยและประเทศไทยในภาพรวม
- การส่งเสริมการส่งออกแรงงานฝีมือของไทยให้ทำงานอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี
- การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากความร่วมมือภายใต้ กรอบพหุภาคีแก่หน่วยงานและประชาชนไทย
- การส่งเสริมภาพลักษณ์ไทยในฐานะประเทศที่สนับสนุนความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของมนุษย์ และด้านมนุษยธรรมตามพันธกรณีระหว่างประเทศ
- การรักษา ส่งเสริม และเพิ่มพูนผลประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนกับประเทศคู่ค้า และตลาดใหญ่
- การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศของไทย

(3) คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ได้กำหนดภารกิจในการส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้รับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะจากราชการและสื่อสาธารณะอื่นได้อย่างกว้างขวาง เป็นธรรม และรวดเร็ว รวมทั้งให้กลไกภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกมิติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมทั้งปรับปรุงกลไกการสื่อสารภาครัฐให้ดำรงบทบาทสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะและสร้างสมานฉันท์ในชาติ

1.1.3 ในปัจจุบัน สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกง ซึ่งมีเขตอาณาครอบคลุมเขตบริหารพิเศษฮ่องกงและ เขตบริหารพิเศษมาเก๊า สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ดำเนินงานตามภารกิจข้างต้นแก่ชุมชนคนไทยที่พำนักอยู่ในฮ่องกง ประมาณ 29,000 คน² และในมาเก๊า ประมาณ 1,500 คน³ การติดต่อสื่อสารและช่องทางของการมีปฏิสัมพันธ์กับคนไทยเหล่านี้เกิดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ⁴

² ในจำนวนนี้ มีแรงงานไทยที่มีอาชีพผู้ช่วยแม่บ้าน (domestic helper) โดยผ่านการจัดหางานตามกฎหมายฮ่องกงประมาณ 4,000 คน

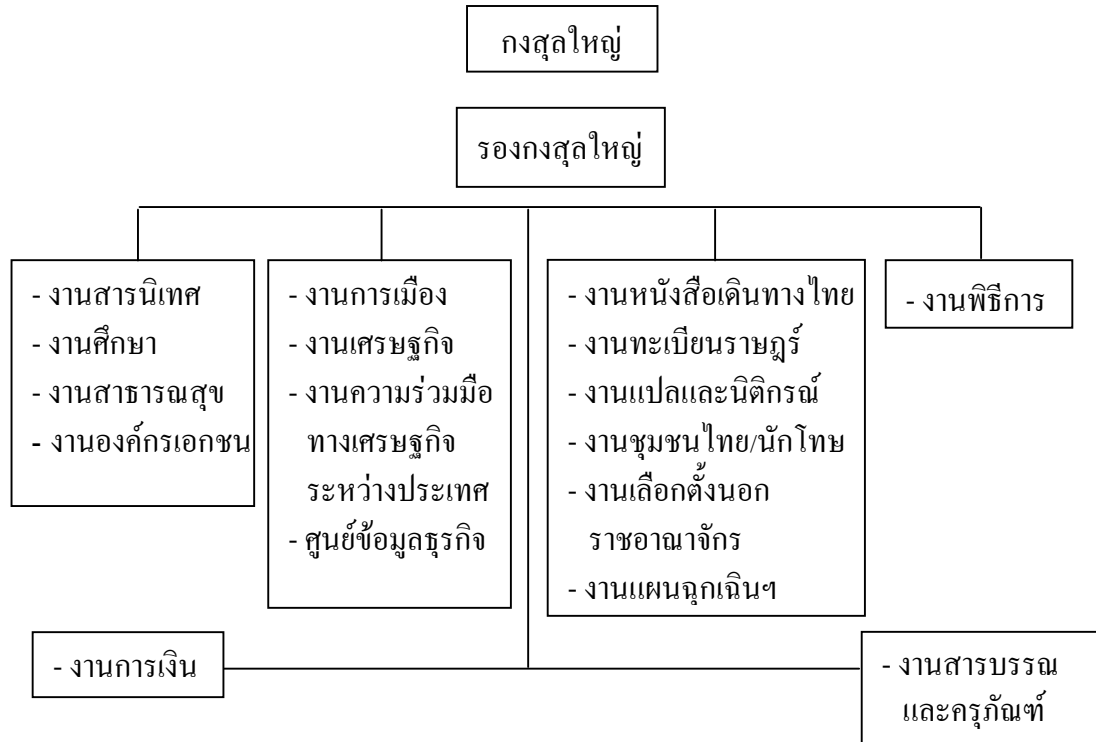
³ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ประกอบอาชีพบริการในสถานธุรกิจคาสิโน โดยผ่านบริษัทจัดหางานตามกฎหมายมาเก๊า

⁴ สภาพการณ์จริงของฮ่องกงและมาเก๊าที่มีความคล้ายคลึงกันมาก ผู้ศึกษาจึงไม่ได้แบ่งแยกการวิเคราะห์ให้ได้อย่างชัดเจน

- (1) การยื่นคำร้องเพื่อขอรับบริการด้านกงสุล ณ ที่ทำการสถานกงสุลใหญ่ฯ หรือระหว่าง การจัดกงสุลสัญจร (ในมาเก๊า) ซึ่งเป็นการบริการด้านหนังสือเดินทางไทย ด้านการแปลและรับรองเอกสาร (นิติกรณ์) และด้านงานทะเบียนราษฎร
- (2) การเข้าร่วมงานและกิจกรรมที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ชุมชนไทย และวัดไทยจัดขึ้นเนื่องในวันสำคัญของชาติและศาสนา ตลอดจนเทศกาลต่าง ๆ ตามประเพณีนิยมของไทย
- (3) การให้ความช่วยเหลือแก่คนไทยและครอบครัวที่ประสบความเดือดร้อนจากปัญหาต่าง ๆ ในการพำนักอยู่ในฮ่องกงและมาเก๊า เช่น การทะเลาะวิวาท การฉ้อโกง การถูกหลอกหลวง การถูกทำร้ายให้ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต การฆ่าตัวตาย การถูกจับกุมและได้รับโทษจำคุก
- (4) การตีพิมพ์และการประชาสัมพันธ์บนกระดานข่าว ซึ่งตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าทำการของสถานกงสุลใหญ่ฯ
- (5) การติดต่อทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ไปที่ sthai1@thai-consulate.org.hk และการเยี่ยมชมเว็บไซต์ของสถานกงสุลใหญ่ฯ www.thai-consulate.org.hk
- (6) การพบปะเพื่อให้ข้อมูล คำปรึกษาและคำแนะนำเกี่ยวกับโอกาสทางธุรกิจ และการเยี่ยมชมเว็บไซต์ www.thaibizchina.com ของศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยในจีน (ฮ่องกง) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในที่ทำการของสถานกงสุลใหญ่ฯ
- (7) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์และการจัดการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร

แผนภูมิภารกิจด้านต่าง ๆ ของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกง

1.1.4 ลักษณะของการติดต่อกับคนไทยข้างต้นนี้ ทำให้สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถได้รับและเข้าถึงข้อมูลบุคคลของคนไทยในระดับหนึ่ง การติดต่อมักจะเป็นการสื่อสารทางเดียว (one-way communication) กล่าวคือ คนไทยจะติดต่อสถานกงสุลใหญ่ฯ ก็ต่อเมื่อมีเหตุแห่งความจำเป็นเท่านั้น สถานกงสุลใหญ่ฯ มักจะไม่สามารถตรวจสอบผลย้อนกลับ (feedback) จากการแจ้งข่าวสารเท่าใดนัก ซึ่งอาจจะเป็นผลจากการที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังไม่สามารถเข้าถึงคนไทยด้วยข้อมูลการติดต่อที่ถูกต้องและทันสมัย (update)

1.1.5 ข้อมูลที่ได้มาจากการติดต่อสื่อสารเฉพาะตามความจำเป็นและตามโอกาสต่าง ๆ ยังกระจัดกระจายอยู่ตามส่วนงานที่ปฏิบัติในแต่ละด้าน และยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลบุคคลของคนไทยที่มีอยู่อย่างเต็มที่ต่องานในหลายด้านของสถานกงสุลใหญ่ฯ หากมีการจัดการกับข้อมูลเหล่านี้อย่างเป็นระบบด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้มีการบันทึกและการจัดเก็บในรูปแบบที่มีการออกแบบเพื่อเรียกมาใช้ในการปฏิบัติงานได้หลายด้าน สถานกงสุลใหญ่ฯ จะสามารถพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนไทยและภารกิจอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์แห่งชาติโดยรวมได้ดียิ่งขึ้น

1.1.6 จากการจัดการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรในปี พ.ศ. 2549 สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รวบรวมข้อมูลบุคคลของคนไทยที่ได้มีการลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้งในฮ่องกงและมาเก๊าไว้

ประมาณ 7,600 ราย ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่ได้รับจากกระทรวงมหาดไทยหลังจากที่ได้ตรวจสอบคุณสมบัติและประกาศออกมาเป็นรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้ว แต่สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้มีการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลเหล่านี้อีกครั้งแยกเป็นฐานข้อมูลต่างหากเพื่อใช้ในการช่วยค้นหารายชื่อผู้สิทธิในระหว่าง การจัดเลือกตั้งให้ได้รวดเร็วและสะดวกขึ้น

1.1.7 เทคโนโลยีของคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์จะเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดระบบข้อมูลบุคคลของคนไทยที่ได้จากการรวบรวมให้เป็นสารสนเทศในลักษณะของฐานข้อมูล (database) ซึ่งจะมีระบบจัดการข้อมูล (database management system) ที่จะช่วยให้การจัดเก็บและการเรียกใช้ข้อมูลจากระบบเป็นไปได้โดยสะดวกและตรงกับความต้องการได้เป็นอย่างดี

1.1.8 ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและมีการพัฒนาอยู่เรื่อย ๆ สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถปรับปรุงระบบฐานข้อมูลบุคคลของคนไทยได้เป็นระยะ ๆ เพื่อให้ระบบฐานข้อมูลมีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานของสถานกงสุลใหญ่ฯ ทั้งที่เป็นภารกิจที่ดำเนินการตามที่กำหนดโดยนโยบายและยุทธศาสตร์ ต่าง ๆ ให้ได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งจะสามารถตอบสนองต่องานที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในสถานการณ์ที่หลากหลายได้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบฐานข้อมูลจะเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมการและดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของสถานกงสุลใหญ่ฯ เพื่อรองรับเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การระบาดของโรคติดต่อ และการก่อการร้าย เนื่องจากฮ่องกงและมาเก๊าเป็นพื้นที่ที่ประสบภัยจากพายุไต้ฝุ่นอยู่เนื่อง ๆ ตลอดปี และมีความเสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้หวัดนก และไข้หวัดสายพันธุ์ใหม่อยู่ด้วย

1.1.9 สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังจะสามารถใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลคนไทยในการพัฒนางานทุกด้านให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2555) ซึ่งให้ความสำคัญและยึดมั่นในปรัชญา หลักการ และแนวทางที่ต้องให้ประชาชนเป็น “ศูนย์กลาง” ต้องรับฟังความคิดเห็น ตอบสนองความต้องการและอำนวยความสะดวก ลดขั้นตอนและภาระในการติดต่อของประชาชน มีระบบการแก้ไขปัญหาและรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนเป็นที่พึ่งของประชาชนในยามที่มีปัญหาและความเดือดร้อน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาจัดการกับข้อมูลคนไทยเพื่อจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลขึ้นนั้นเป็นถือเป็นการดำเนินการที่เป็นไปตามกลยุทธ์ของแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบราชการไทยในการยกระดับคุณภาพการบริการประชาชน การพัฒนาช่องทางการสื่อสารกับประชาชน และการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการให้บริการประชาชนที่จะสามารถเชื่อมโยงกันระหว่างหลายส่วนราชการ

1.1.10 ผลสำเร็จของงานจากการมีและการใช้ระบบฐานข้อมูลคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าจะเป็นภาพสะท้อนของความพยายามของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อบรรลุประโยชน์สุขของประชาชน ผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ

ให้ทันต่อสถานการณ์ การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนให้ได้รับการตอบสนองความต้องการ ตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาและสำรวจวิธีการที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้มาซึ่งข้อมูลคนไทยที่พำนักอยู่ในฮ่องกงและมาเก๊า

1.2.2 เพื่อประเมินสภาพปัญหาอุปสรรคของการได้มาและการเข้าถึงข้อมูลของคนไทยจากแหล่งที่มีอยู่และจากแหล่งอื่น ๆ เป็นการเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม ครบถ้วนและทันสมัย อยู่ตลอดเวลา

1.2.3 เพื่อเสนอแนะวิธีการรวบรวมและจัดการข้อมูลเพื่อให้มีการจัดเก็บ การออกแบบระบบฐานข้อมูล การบันทึกข้อมูล และการเรียกใช้ข้อมูลกับงานด้านต่าง ๆ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ

1.2.4 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และโอกาสในการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลของสถานกงสุลใหญ่ฯ เข้ากับระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนกลางเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดจากข้อมูลนี้ในลำดับต่อไป

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 การศึกษาจะมุ่งเน้นปัญหาเกี่ยวกับการได้มาและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลของคนไทย ที่เดินทางเข้าไปพำนักในฮ่องกงและมาเก๊าในระยะเวลาที่เกินกว่า 30 วัน ด้วยวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการท่องเที่ยว⁵ แต่จะเป็นเรื่องของการศึกษา การฝึกอบรม การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตกับครอบครัว และอื่น ๆ เพราะหากจะเก็บข้อมูลคนไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในฮ่องกงและมาเก๊าด้วย ก็จะเป็นมีความยากลำบากในการจัดเก็บให้ได้อย่างรวดเร็ว และอาจจะกลายเป็นฐานข้อมูลที่ล้าสมัยได้โดยง่าย

1.3.2 การนำเสนอผลการศึกษาจะให้นำหนักกับผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลและช่องทางการสื่อสารที่ควรจะใช้กับกลุ่มคนไทยเพื่อจะได้มาและเข้าถึงข้อมูลบุคคลที่จำเป็นต่อการจัดทำระบบฐานข้อมูล รวมถึงการเสนอแนะแนวทางในการวางแผนการจัดเก็บและลักษณะ การเรียกใช้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามภารกิจของสถานกงสุลใหญ่ฯ

⁵ ไทยและฮ่องกงยกเว้นการตรวจลงตราระหว่างกันเป็นเวลา 30 วัน ในการเข้าเมืองเพื่อการท่องเที่ยว

1.3.3 การศึกษาจะครอบคลุมถึงการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดการข้อมูลในลักษณะของระบบฐานข้อมูลที่เหมาะสม ซึ่งจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ที่มีอยู่ในห้องตลาดขณะนี้หรือที่อาจจะต้องจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญออกแบบและเขียน โปรแกรมซอฟต์แวร์ให้ อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้โปรแกรมใดนั้นน่าจะเป็นประเด็นที่ต้องมีการศึกษาทางเทคนิคและการติดตาม การพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เปลี่ยนไปในขั้นตอนของการปฏิบัติจริงต่อไป

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1.4.1 ได้รับทราบถึงการมีอยู่ของข้อมูลที่ได้รับจากการปฏิบัติงานในแต่ละด้านของสถานกงสุลใหญ่ฯ ที่จะป็นประโยชน์และพร้อมที่จะจัดเก็บในระบบฐานข้อมูลคนไทยได้

1.4.2 สามารถระบุปัญหาอุปสรรคของการได้มาซึ่งข้อมูล และแหล่งที่มาของข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ระบบฐานข้อมูลคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าครอบคลุมจำนวนคนไทยและปริมาณข้อมูลที่จะเรียกใช้กับการดำเนินงานของสถานกงสุลใหญ่ฯ หลายด้าน

1.4.3 ได้ทราบรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดวางข้อมูลในระบบฐานข้อมูลเพื่อการเรียกใช้ที่สะดวก รวดเร็ว และทันสมัย

1.4.4 สามารถนำเสนอรูปแบบและประโยชน์จากการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลของสถานกงสุลใหญ่ฯ กับระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างเต็มที่

บทที่ 2

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 สิ่งท้าทาย

การจัดการข้อมูลคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศมีสิ่งท้าทายและเป็นประเด็นสำคัญอยู่ 2 ประการคือ

ประการที่ 1 - ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและการรวบรวมข้อมูลบุคคลของคนไทยในฮ่องกงและในมาเก๊า

ประการที่ 2 - กลวิธีในการสื่อสารเพื่อเข้าถึงและให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการบันทึกจัดเก็บเป็นระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งเน้นปริมาณข้อมูลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้และการวางแผนการจัดการที่เหมาะสมต่อการเรียกใช้ข้อมูลในงานด้านต่าง ๆ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ

2.2 หลักนิเทศศาสตร์และแนวคิด “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม”

2.2.1 การศึกษาต้องอาศัยแนวคิดของ “การสื่อสาร” ตามหลักวิชานิเทศศาสตร์บนพื้นฐานของความเข้าใจที่ว่า การสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มนุษย์ใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกับสมาชิกอื่นในสังคมของตน ใช้ในการศึกษา ใช้ในการประกอบอาชีพ ใช้ในการปกครองและการบริหาร และใช้ในการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกของสังคมอื่น

2.2.2 แนวคิดเรื่อง “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม” จะสามารถช่วยให้คำอธิบายเชิงวิเคราะห์ถึงประเด็นที่เป็นสิ่งท้าทายทั้ง 2 ประการข้างต้นได้ แม้ว่าการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม” โดยส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องของการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มาจากรัฐวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่แนวคิด “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม” ก็สามารถประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการสื่อสาร (ซึ่งเป็นช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลบุคคล) ของคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าได้ กล่าวคือ การติดต่อและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานกงสุลใหญ่ฯ กับคนไทยที่พำนักในฮ่องกงและในมาเก๊าเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน แต่อยู่สภาพแวดล้อมที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันไป

2.2.3 แนวทางการศึกษา “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม” มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นผลจากความพยายามในการตีความ การเปรียบเทียบ และการสังเคราะห์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมีการสื่อสารกัน แนวคิดที่น่าสนใจ ได้แก่

(1) บริบทที่บุคคลจะมีโอกาสติดต่อบุคคลอื่นในวัฒนธรรมอื่นได้ 5 บริบท ตามที่ Kenneth Cushner และ Richard W. Brislin⁶ (ปี ค.ศ. 1996) ได้นำเสนอไว้

- การท่องเที่ยว
- การทำงาน
- การสมรส / การตั้งหลักแหล่งและครอบครัว
- การศึกษาและการเข้าโรงเรียน
- การประกอบ / ติดต่อธุรกิจ

จะเห็นได้ว่า บริบทข้างต้นนี้อย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ การทำงาน การแต่งงาน / การตั้งหลักแหล่งและครอบครัว และการศึกษา นั้น ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่เน้นกลุ่มคนไทยที่พำนักอยู่ในฮ่องกงและในมาเก๊าเกินกว่า 30 วัน

(2) ลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร (Demographic Characteristics of Audience)⁷

คือ

- อายุ (Age)
- เพศ (Sex)
- สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-economic Status)
- การศึกษา (Education)
- ศาสนา (Religion)

ในการศึกษานี้ ผู้รับสารคือ คนไทยที่พำนักในฮ่องกงและในมาเก๊า และสถานกงสุลใหญ่ๆ เป็นผู้ส่งสารในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ สถานกงสุลใหญ่ๆ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่ลักษณะเหล่านี้ของผู้รับสารเพื่อความเข้าใจในข้อจำกัดของแหล่งข้อมูลและเพื่อการวางแผนสื่อสารและการเลือกใช้วิธีในการส่งสารที่จะบรรลุเป้าประสงค์ในการเข้าถึงข้อมูลบุคคลของคนไทยได้ดียิ่งขึ้น

(3) มิติทางความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่าง “ความเป็นปัจเจกบุคคล” (Individualism) กับ “ความเป็นกลุ่ม” (Collectivism) ของ Geert Hofstede (ปี ค.ศ. 1980, 1983)

⁶ อังใน เมตตา วิวัฒนาคุณ (กฤตวิทย์), การสื่อสารต่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2548, หน้า 15.

⁷ ดร.ประมะ สตะเวทิน, หลักนิเทศศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ 10, พฤษภาคม 2546), หน้า 112-118.

- วัฒนธรรม “ความเป็นปัจเจกบุคคล” จะเน้นการแข่งขัน ให้ความสำคัญกับ “I” identity มากกว่า “We” identity ทุกคนถือสิทธิส่วนบุคคลเป็นหลัก ให้ความสำคัญของตัวเองสูง มีความคิด ค่านิยม และการตัดสินใจด้วยตนเอง

- วัฒนธรรม “ความเป็นกลุ่ม” มีการพึ่งพาอาศัยกันสูง เน้น “We” identity มากกว่า “I” identity ให้ความสำคัญแก่กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ จึงมีความจงรักภักดีต่อกลุ่มสูง จุดมุ่งหมายของกลุ่ม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิก มีความกลมกลืนมากกว่าความแตกต่าง เชื่อฟังคำสั่งและคำสอน ของผู้ใหญ่

ความแตกต่างของวัฒนธรรมทั้งสองจะช่วยอธิบายและทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับ ลักษณะของพฤติกรรมใน การสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ของคนไทยที่มีวัฒนธรรม “ความเป็นกลุ่ม” ในขณะที่ต้องพำนักอยู่ในฮ่องกงและในมาเก๊าที่มีวัฒนธรรม “ความเป็นปัจเจกบุคคล” มากกว่า

(4) ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมกับการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมของบุคคลจะเป็นปัจจัยนำไปสู่การเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลต่อการสื่อสาร ความ ต้องการในการสื่อสาร ความถี่ของการสื่อสาร และวิธีการสื่อสาร Kurt Lewin⁸ (ปี ค.ศ. 1936) ได้แบ่ง อิทธิพลทางสภาพแวดล้อมต่อการสื่อสารกับคนต่างวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท คือ

- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) เช่น การจัดที่อยู่อาศัยและ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ อุปกรณ์ตกแต่งสถานที่ บรรยากาศภายในสถานที่ สิ่งรบกวนต่าง ๆ แสง สี เสียง เหตุการณ์รอบตัว ปรากฏการณ์ เทคโนโลยี

- สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา (psychological environment) ซึ่งเกิดจากการรับรู้ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (เกิดเป็นความเชื่อ) และการใช้ สิ่งแวดล้อมเพื่อสื่อความหมายแก่ผู้อื่น

(5) ความตระหนกทางวัฒนธรรม (Culture Shock) ซึ่ง Kalvero Oberg⁹ (ปี ค.ศ. 1960) ได้อธิบายว่า ความตระหนกทางวัฒนธรรมมักเกิดขึ้นฉับพลัน แต่บางครั้งเกิดขึ้นหลังจากเข้าไปอยู่สักพัก เป็นความรู้สึกกังวลใจ สภาวะของความตระหนกนี้มักจะเกิดขึ้นกับคนไทยที่ต้องรับรู้สิ่งใหม่ ๆ ในการพำนักอยู่ใน ฮ่องกงและในมาเก๊า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปจากวัฒนธรรมเดิมของไทย และเป็นผลจากการรับรู้ สิ่งที่ “ไม่คาดคิด” มาก่อน คนไทยที่ประสบภาวะความตระหนกทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการปรับตัว และทัศนคติเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้ในวัฒนธรรมใหม่ และการปรับเปลี่ยนนี้จะส่งผลต่อการสื่อสารกับ กลุ่มคนไทยและกับสถานกงสุลใหญ่ฯ หากคนไทยนั้น ๆ ได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากกลุ่ม

⁸ อ้างเรื่องเดียวกัน, หน้า 140.

⁹ อ้างเรื่องเดียวกัน, หน้า 218.

คนไทยและ/หรือจากสถานกงสุลใหญ่ฯ ปัญหาความตระหนกทางวัฒนธรรมย่อมลดน้อยลง แต่ถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ดี และมีความรู้สึกแปลกแยก ซึ่งจะกลายเป็นความไม่พอใจและไม่ใส่ใจต่อการสื่อสารกับกลุ่ม คนไทยและกับสถานกงสุลใหญ่ฯ อีกต่อไป

2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 “Migration Issues in the Asia Pacific: Issues Paper from Hong Kong, Asia Pacific Migration Research Network (APMRN) เป็นข้อมูลที่ปูพื้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอพยพออก (emigration) ของชาวฮ่องกงจากฮ่องกงไปอยู่ในประเทศต่าง ๆ ในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่ผ่านมา โดยเฉพาะหลังจากชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ในปี ค.ศ. 1949 ซึ่งก็เป็นช่วงเวลาเดียวกันที่มีชาวจีนอพยพจากจีนเข้าไปในฮ่องกงด้วยเช่นกัน และช่วงเวลาก่อนการคืนฮ่องกงสู่การปกครองของจีนในปี ค.ศ. 1997 และการอพยพเข้า (immigration) ทั้งของชาวฮ่องกงที่อพยพกลับไปตั้งถิ่นฐานในฮ่องกงและแรงงานต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นแรงงานวิชาชีพ (foreign professionals) แรงงานที่เป็นผู้ช่วยแม่บ้าน (foreign domestic helpers) แรงงานนำเข้า (imported labour) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในช่วงขาดแคลน และแรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

2.3.2 “A Preliminary Analysis of Thai Workers in Hong Kong: Survey Results”, Kevin Hewison, Working Papers Series No. 44, April 2003, Southeast Asia Research Centre (SEARC), City University of Hong Kong เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการอพยพของบุคคลเพื่อแสวงหาโอกาสในการทำงาน ซึ่งได้ทำให้ฮ่องกงเป็นสังคมที่มีการอพยพแรงงาน (migrant society) แห่งหนึ่งในโลก นอกจากนี้ วรรณกรรมนี้ได้ทำการสำรวจข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์คนไทยที่เป็นแรงงานในอาชีพผู้ช่วยแม่บ้าน (domestic helpers) และได้นำเสนอผลการสำรวจที่น่าสนใจของคนไทยที่เป็นผู้ช่วยแม่บ้านเกี่ยวกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวที่เป็นปัจจัยให้ไปทำงานในต่างประเทศ สภาพความเป็นอยู่ในฮ่องกง ลักษณะทางประชากร ระดับการศึกษาของแรงงานไทยประเภทนี้ในฮ่องกง ตลอดจนพฤติกรรม การสื่อสารกับผู้อื่นและพฤติกรรม การใช้จ่าย

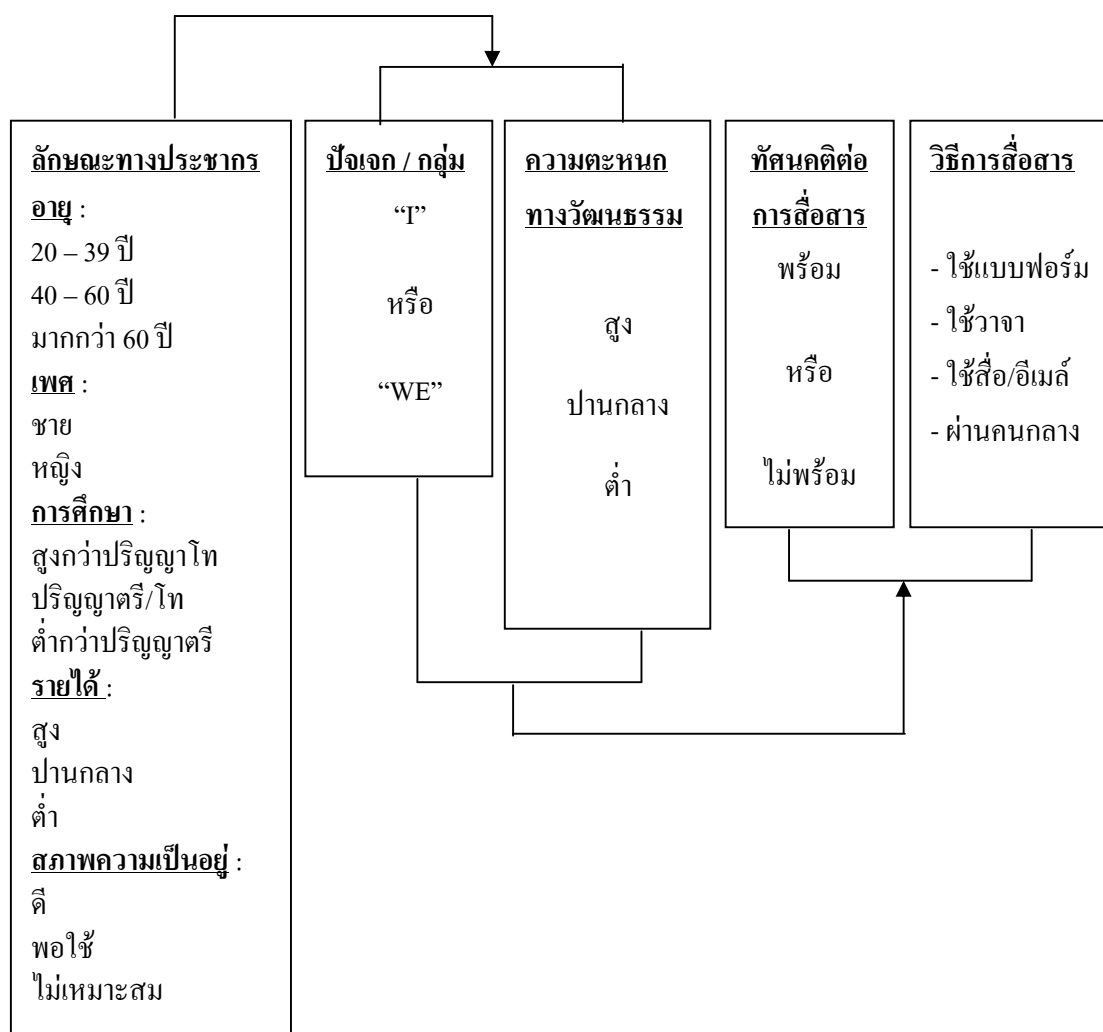
2.4 สรุปแนวคิด

คนไทยที่ไปพำนักอยู่ในฮ่องกงและในมาเก๊าจะอยู่ในบริบทต่าง ๆ ที่จะต้องมี “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม” กล่าวคือ ต้องเผชิญกับความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทย ซึ่งมี “ความเป็นกลุ่ม” มากกว่า “ความเป็นปัจเจกบุคคล” กับวัฒนธรรมท้องถิ่นในฮ่องกงและในมาเก๊าที่มี “ความเป็นปัจเจกบุคคล” มากกว่า เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากผู้ปกครองในอดีตที่เป็นประเทศตะวันตกและมีวัฒนธรรมในลักษณะดังกล่าว การเผชิญกับวัฒนธรรมที่แตกต่างไปนั้นก่อให้เกิดความตระหนกทางวัฒนธรรมซึ่ง

จะต้องมีการปรับตัวไปกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางจิตใจ การปรับตัวดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสื่อสารกับตนเองและกับกลุ่มของตน อีกทั้งยังมีปัจจัยเรื่องลักษณะทางประชากรของผู้รับสารในการสื่อสารประกอบด้วย ซึ่งเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพของการรับสารของผู้รับสารในการสื่อสาร ความเข้าใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในการสื่อสารนี้จะช่วยให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ในฐานะที่เป็นผู้สื่อสารฝ่ายหนึ่งสามารถวางแผนและเลือกวิธีที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและได้มาซึ่งข้อมูลบุคคลของคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำระบบฐานข้อมูลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการใช้งานด้านต่าง ๆ ต่อไป

2.5 สรุปกรอบแนวคิด

- บริบท: (1) กลุ่มคนไทยที่เป็นผู้ทำงาน
 (2) กลุ่มคนไทยที่เป็นนักศึกษา
 (3) กลุ่มคนไทยที่เป็นคู่สมรส หรือผู้ไปตั้งหลักแหล่ง

บทที่ 3 วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาการจัดการข้อมูลคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าจำเป็นต้องพิจารณาประเด็นสำคัญลำดับแรกเกี่ยวกับแหล่งที่มาของข้อมูล รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการเข้าถึงและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเหล่านี้ นอกจากนี้ ยังต้องขยายการศึกษาไปถึงการวิเคราะห์เชิงวิชาการด้วยแนวคิดของ “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม” ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊า เพื่อนำไปสู่ ผลการศึกษาที่จะทำให้ทราบถึงวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างครอบคลุมที่สุด และในลำดับต่อไป การศึกษาจะนำเสนอความจำเป็นและลักษณะของการจัดการข้อมูลบุคคลของคนไทยด้วยระบบฐานข้อมูลเพื่อการเรียกใช้กับงานด้านต่าง ๆ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ

3.1 การจัดการข้อมูลคนไทยโดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่อื่น ๆ

เพื่อเป็นการสำรวจการดำเนินการจัดการข้อมูลคนไทยโดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ของไทยในประเทศต่าง ๆ และการจัดการข้อมูลของคนชาติอื่น ๆ โดยสถานกงสุลใหญ่ บางประเทศในฮ่องกง (ส่วนใหญ่มีเขตอาณาครอบคลุมมาเก๊าด้วย) ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงแนวและวิธีปฏิบัติที่ใช้อยู่ในปัจจุบันตามสภาพและลักษณะของแหล่งข้อมูลที่มีควมแตกต่างกันไป จึงได้มีการสอบถามข้อเท็จจริงด้วยการใช้คำถาม จำนวน 6 ข้อ ได้แก่

- คำถามที่ 1 - มีระบบฐานข้อมูลคนชาติอยู่หรือไม่
- คำถามที่ 2 - ได้ข้อมูลคนชาติจากแหล่งใด หรือเก็บข้อมูลอะไรไว้บ้าง
- คำถามที่ 3 - ใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลคนชาติได้อย่างไรบ้าง
- คำถามที่ 4 - (หากมี) ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ใดในการจัดการระบบฐานข้อมูลคนชาติ
- คำถามที่ 5 - (หากไม่มี) เก็บข้อมูลคนชาติด้วยวิธีใด อย่างไร
- คำถามที่ 6 - มีแผนที่จะจัดทำระบบฐานข้อมูลคนชาติในอนาคตหรือไม่

3.1.1. สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ของไทยในประเทศต่าง ๆ

เจ้าหน้าที่จากสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ของไทยจากภูมิภาค ต่าง ๆ ที่เข้าร่วมการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 1 จำนวน 22 แห่ง ที่ได้ให้ตอบคำถามข้างต้น ได้แก่

ภูมิภาคเอเชีย:

- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว
- สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์
- สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์
- สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา
- สถานกงสุลใหญ่ ณ นครเชียงใหม่
- สถานกงสุลใหญ่ ณ นครกวางโจว
- สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองซีอาน
- สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโฮจิมินห์
- สำนักงานเศรษฐกิจและการค้าไทย ณ เมืองไทเป

ภูมิภาคเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา:

- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงริยาด
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงคูเวต
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมัสกัต
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเตหะราน
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไคโร

ภูมิภาคยุโรป:

- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคเปนเฮเกน
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงสตอกโฮล์ม
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโรม
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมาดริด
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอร์ซอ

ภูมิภาคอเมริกา:

- สถานกงสุลใหญ่ ณ นครชิคาโก

3.1.2. สถานกงสุลใหญ่ประเทศต่าง ๆ ในฮ่องกง

โดยที่มีเวลากระชั้นชิดในการศึกษา จึงเป็นการสอบถามสถานกงสุลใหญ่ต่าง ๆ โดยทางโทรศัพท์และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และพบว่า หลายสถานกงสุลใหญ่ไม่ประสงค์ที่จะให้

รายละเอียดเกี่ยวกับระบบฐานข้อมูลเท่าใดนัก เนื่องจากถือเป็นเรื่องของการดำเนินงานภายในของสถานกงสุลใหญ่นั้น ๆ ดังนั้น จึงสามารถรวบรวมข้อเท็จจริงอย่างคร่าว ๆ ได้จาก สถานกงสุลใหญ่บางแห่ง ได้แก่

สถานกงสุลใหญ่มาเลเซีย
 สถานกงสุลใหญ่อินโดนีเซีย
 สถานกงสุลใหญ่พม่า
 สถานกงสุลใหญ่เวียดนาม
 สถานกงสุลใหญ่ลาว
 สถานกงสุลใหญ่สิงคโปร์
 สถานกงสุลใหญ่ฟิลิปปินส์
 สถานกงสุลใหญ่ญี่ปุ่น
 สถานกงสุลใหญ่สหรัฐอเมริกา
 สถานกงสุลใหญ่สหราชอาณาจักร
 สถานกงสุลใหญ่ฝรั่งเศส
 สถานกงสุลใหญ่อินเดีย
 สถานกงสุลใหญ่เยอรมัน
 สถานกงสุลใหญ่สวีตเซอร์แลนด์
 สถานกงสุลกิตติมศักดิ์ศรีลังกา

3.2 การเข้าถึงข้อมูลคนไทยโดยสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกง

3.2.1. การบริการด้านกงสุล สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้จัดเตรียมแบบฟอร์มเพื่อความสะดวกในการยื่นคำขอรับบริการในงานกงสุลแต่ละลักษณะ แบบฟอร์มเหล่านี้¹¹ จะมีช่องว่างที่ผู้ยื่นคำขอจะต้องระบุชื่อ สกุล ที่อยู่ติดต่อในไทยและในฮ่องกงหรือมาเก๊า ตลอดจนหมายเลขโทรศัพท์ที่บ้าน ที่ทำงาน และหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ (หากมี) ไว้ด้วย เมื่อสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ดำเนินการตามคำขอในแต่ละเรื่องเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะจัดเก็บแบบฟอร์มคำร้องไว้เพื่อให้คณะกรรมการทำลายหนังสือราชการ¹² เป็นผู้พิจารณาทำลาย หากมีการพิจารณาทำลายเอกสาร

¹¹ ตัวอย่างแบบฟอร์มต่าง ๆ ปรากฏในภาคผนวก

¹² ตามข้อ 67 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 ปลัดกระทรวงการต่างประเทศได้มีคำสั่งสำนักปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ที่ 426/2544 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2544 มอบหมายและมอบอำนาจให้เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่แต่งตั้งคณะกรรมการฯ ขึ้น

แบบฟอร์มเหล่านี้ตามความเห็นของคณะกรรมการฯ โดยไม่มีการจัดเก็บหรือบันทึกข้อมูลบุคคลที่ปรากฏในแบบฟอร์มอย่างเหมาะสมก่อน สถานกงสุลใหญ่ฯ ก็จะไม่สามารถประโยชน์จากข้อมูลเหล่านี้ได้อย่างเต็มที่ทั้งในงานด้านกงสุลและงานด้านอื่น ๆ ด้วย

(1) งานหนังสือเดินทางไทย สถานกงสุลใหญ่ฯ ให้บริการในการขอทำหนังสือเดินทางอิเล็กทรอนิกส์ การแก้ไขข้อมูลบางประการในหนังสือเดินทาง และการออกเอกสารเดินทางในกรณีที่เป็นแก่นักพลสัญชาติไทย ทั้งที่ทำการของสถานกงสุลใหญ่ฯ และในระหว่างการจัดกงสุลสัญจรที่มาเก่า¹³ ในการกรอกแบบฟอร์มเพื่อขอทำหนังสือเดินทางไทยนั้น ผู้ยื่นขอจะต้องให้ข้อมูลบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ ชื่อ สกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนไทย 13 หลัก ที่อยู่ ในไทยและในฮ่องกงหรือมาเก๊า เพื่อให้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ใช้ในการค้นหาข้อมูลของบุคคลนั้น ๆ โดยหมายเลข 13 หลักในระบบฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรของกระทรวงมหาดไทยที่มีการเชื่อมโยงกับระบบการจัดทำหนังสือเดินทางอิเล็กทรอนิกส์ของกระทรวงการต่างประเทศ และจะบันทึกข้อมูลลงไปแบบคำขอหนังสือเดินทางออนไลน์ และทำการถ่ายภาพใบหน้าและลายนิ้วมือของผู้ยื่นคำขอเพื่อใช้ประกอบแบบคำขอออนไลน์กลับไปยังกรมการกงสุลกระทรวง การต่างประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่พิจารณาคำขอและผลิตเล่มหนังสือเดินทางต่อไป สถานกงสุลใหญ่ฯ จะใช้ประโยชน์จากแบบฟอร์มที่ผู้ยื่นคำขอกรอกไว้ที่สถานกงสุลใหญ่ฯ อีกครั้งเมื่อสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับเล่มหนังสือเดินทางที่ผลิตแล้วจากกรมการกงสุล เพื่อติดต่อให้ผู้ยื่น คำขอไปรับเล่มหนังสือเดินทางที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ต่อไป

(2) งานทะเบียนราษฎร สถานกงสุลใหญ่ฯ ให้บริการหลายด้านทั้ง ณ ที่ทำการ และระหว่างการจัดกงสุลสัญจรเช่น การให้บริการของสำนักทะเบียนท้องที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้แก่ การขอสูติบัตรไทย การออกมรณบัตรไทย การขอจดทะเบียนสมรส การขอจดทะเบียนหย่า การขอสถานะสัญชาติไทย การให้บริการงานด้านนี้ทำให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับข้อมูลบุคคลของคนไทยได้ค่อนข้างมากและในเชิงลึก เนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับทะเบียนบุคคล แต่เมื่อมีการดำเนินการตามคำขอไปแล้ว ก็จัดเก็บใบสำคัญและหลักฐานต่าง ๆ ด้วยการบันทึกไว้ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เฉพาะเรื่อง

(3) งานแปลและรับรองเอกสาร(นิติกรณ์) สถานกงสุลใหญ่ฯ ให้บริการแปลเอกสารสำคัญที่ออกโดยหน่วยราชการไทย และให้การรับรองเอกสาร (พร้อมคำแปล) เช่น บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน ใบขับขี่ ทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า มรณบัตร สูติบัตร เป็นต้น การยื่นคำขอเพื่อขอรับบริการด้านนี้มีอยู่จำนวนไม่มากนัก เพราะคนไทยจะติดต่อยื่นคำ

¹³ ใช้งบประมาณประจำของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการดำเนินการปีละ 4 ครั้ง

ขอในโอกาสที่จำกัดเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อจำเป็นต้องใช้เอกสารไทยเพื่อเป็นหลักฐานประกอบการดำเนินการใด ๆ ในฮ่องกงและมาเก๊า หรือในต่างประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ

(4) งานประทับตรารับรองสัญญาจ้างงาน สถานกงสุลใหญ่ฯ มีหน้าที่ในการพิจารณาสัญญาจ้างงานของคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊า เพื่อประทับตรารับรอง และให้บริการคัดสำเนาสัญญาจ้างงาน ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งที่คนไทยซึ่งเป็นผู้ได้รับการว่าจ้างจะต้องนำไปประกอบการยื่นขอรับการตรวจลงตราประเภททำงานจากกรมตรวจคนเข้าเมืองของฮ่องกงในลำดับต่อไป ทั้งแบบฟอร์มคำขอและเนื้อหาสาระของสัญญาจ้างก็จะมีการระบุข้อมูลบุคคลของคนไทยที่เป็นผู้รับจ้าง

(5) งานคุ้มครองคนไทย สถานกงสุลใหญ่ฯ มีแบบฟอร์มรายงานตัวสำหรับคนไทยที่ประสงค์จะแจ้งให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ทราบว่า ตนได้เข้าเมืองฮ่องกงและมาเก๊าและจะพำนักอยู่ที่ใดเพื่อให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ใช้ในการติดต่อสื่อสารได้ เมื่อมีความจำเป็น แต่คนไทยส่วนใหญ่มักจะติดต่อสถานกงสุลใหญ่ฯ เพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อประสบกับปัญหาแล้วระหว่างการพำนักอยู่ในฮ่องกงและมาเก๊า ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ จะสอบถามข้อเท็จจริงและบันทึกในแบบฟอร์มไว้ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุหลายประการ แต่ที่พบบ่อยครั้ง ได้แก่

- ปัญหาภาวะทางจิต มักจะเกิดกับคนไทยที่มีความตระหนกทางวัฒนธรรมในระดับสูง และไม่สามารถปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้

ประเด็นเรื่องสภาพที่อยู่อาศัยน่าจะเป็นปัญหาแรกที่ คนไทยส่วนใหญ่ที่โยกย้ายไปพำนักในฮ่องกงและมาเก๊าประสบและต้องปรับตัว เนื่องจากที่อยู่อาศัยในฮ่องกงและมาเก๊า มีพื้นที่เล็กและคับแคบ เมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะที่อยู่อาศัยเดิมในไทย โดยเฉพาะผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับสภาพความเป็นอยู่ในเมืองใหญ่มาก่อน คนไทยที่ทำอาชีพผู้ช่วยแม่บ้านบางรายต้องอาศัยพื้นที่ในห้องครัวหรือในอ่างอาบน้ำเป็นที่นอนในเวลากลางคืน

ประเด็นเรื่องทักษะภาษาท้องถิ่นก็มีอิทธิพลสำคัญต่อความรู้สึกของคนไทยที่อาศัยในฮ่องกงและมาเก๊า ภาษาท้องถิ่นในฮ่องกงและมาเก๊าคือ ภาษาจีนกวางตุ้ง ซึ่งออกเสียงค่อนข้างหนักแน่นและเป็นคำสั้น ๆ ในขณะที่ภาษาไทยไม่ว่าจะเป็นสำเนียงของภาษาท้องถิ่นในภูมิภาคใด ก็จะมีความอ่อนโยนในน้ำเสียงมากกว่า คนไทยที่ไม่เข้าใจภาษาจีนกวางตุ้ง ก็จะรู้สึกว่ ภาษาจีนกวางตุ้งฟังไม่ไพเราะ ผู้พูดแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นลบต่อผู้ฟังอยู่ตลอดเวลา แม้แต่บุคคลที่สามที่ร่วมอยู่ในการสนทนาได้ยินการพูดจากภาษา กวางตุ้งซึ่งตนไม่เข้าใจในความหมาย ก็อาจจะเข้าใจไปได้ว่า คู่สนทนามีความขัดแย้งหรือทะเลาะวิวาทกันอยู่ ความเสียหายเปรียบในทักษะภาษาท้องถิ่นจึงกลายเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อภาวะทางจิตของคนไทยได้

- ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายท้องถิ่น คนไทยที่พำนักอยู่ในฮ่องกงและมาเก๊าจำนวนหนึ่งถูกจับกุมในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับคนไทยที่ถูกจับกุมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของฮ่องกงและมาเก๊า และในหลายกรณี ได้รับการติดต่อจากผู้ที่ถูกจับกุมเองเพื่อขอความช่วยเหลือหรือบุคคลในครอบครัวเพื่อให้สืบหาตัวผู้ที่ ถูกจับกุม เนื่องจากการขาดการติดต่อกับครอบครัว

- การแสวงประโยชน์จากการยกเว้นการตรวจลงตราแบบท่องเที่ยว คนไทยที่อาศัยอยู่ในฮ่องกงหรือมาเก๊ามาสักระยะหนึ่งและมีรายได้จากการทำงานแล้ว ก็มักจะชักชวนคนไทยอื่น ๆ ทั้งจากประเทศไทยหรือจากประเทศอื่น ๆ ไปหาโอกาสในการทำงานในฮ่องกงและมาเก๊า คนไทยหลายรายที่เดินทางเข้าเมืองฮ่องกงหรือมาเก๊าในลักษณะของนักท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการเว้นการตรวจลงตรา (วีซ่า) เป็นเวลา 30 วัน แต่ใช้เป็นช่องทางในการพำนักอยู่ในฮ่องกงหรือมาเก๊าเพื่อรับจ้างทำงานโดยหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายในการขอตรวจลงตราแบบทำงาน ส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยที่ลักลอบรับจ้างทำงานในสถานที่ที่คนไทยเป็นเจ้าของกิจการหรือมีคนไทยทำงานอยู่บ้างแล้ว เช่น ร้านอาหารไทย ร้านอาหารแนวคนไทย คลับบาร์ สถานธุรกิจกาสิโน การจับกุมบุคคลในข้อหานี้จะถือเป็นความผิดข้อหาการละเมิดเงื่อนไขการพำนักอยู่ (Breach of Conditions of Stay) กรมตรวจคนเข้าเมืองฮ่องกงและมาเก๊าจะบันทึกข้อมูลบุคคลนั้น ๆ ไว้ตามเอกสารประจำตัวและหลักฐานอื่น ๆ และมีการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อบุคคล ข้อหาและวันที่มีการจับกุม และสถานที่คุมขังให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ทราบเป็นระยะ ๆ

- การจ้างสมรส เนื่องจากการพิจารณาการตรวจลงตราแบบทำงานให้กับบุคคลสัญชาติต่างชาติโดยฮ่องกงและมาเก๊ามีความเข้มงวด และใช้ระยะเวลาในการพิจารณาเป็นกรณี ๆ คนไทยจึงหลีกเลี่ยงการขอรับการตรวจลงตราเพื่อเข้าไปทำงานในฮ่องกง และใช้การว่าจ้างชาวฮ่องกงหรือชาวมาเก๊าให้เป็นผู้สมรส เพื่อให้ได้เข้าเมืองและพำนักอยู่ได้เป็นเวลานานกว่า 30 วัน¹⁴ เมื่อสามารถหาผู้ที่รับจ้างเป็นผู้สมรสได้แล้ว ก็จะดำเนินการจดทะเบียนสมรสกันและนำหลักฐานไปยื่นขอพำนักและขอมิ บัตรประจำตัวในฮ่องกงและมาเก๊า คนไทยที่มีคู่สมรสรับจ้างจะยังไม่สามารถทำงานได้เองตามกฎหมายท้องถิ่น โดยจะต้องรอให้ครบกำหนดระยะเวลาหนึ่งก่อนจึงจะได้รับอนุญาตทำงานได้ แต่คนไทยที่มีคู่สมรสรับจ้างอยู่ก็มักจะลักลอบไปทำงานกับสถานที่ที่คนไทยเป็นเจ้าของหรือมีคนไทยทำงานอยู่เช่นกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของฮ่องกงและมาเก๊าจะมีขั้นตอนในการตรวจสอบข้อเท็จจริงบุคคลสัญชาติต่างชาติที่เข้าเมืองไปพำนักกับชาวฮ่องกงและมาเก๊าแบบสุ่มตัวอย่าง เช่น การโทรศัพท์ติดต่อเพื่อขอพูดคุยกับคู่สมรสตามหมายเลขที่แจ้งไว้ในแบบคำร้องเพื่อตรวจสอบว่า พำนักอยู่ด้วยกันจริงหรือไม่ การตรวจสอบข้อมูลการเข้า

¹⁴ หากเข้าเมืองในลักษณะนักท่องเที่ยว จะพำนักได้ไม่เกิน 30 วันเท่านั้น

เมืองของคนไทยที่เป็นคู่สมรสในบางกรณีก็ปรากฏข้อมูล ที่บ่งชี้ความผิดและนำไปสู่การจับกุมได้ การจับกุมในกรณีนี้จะถือเป็นลักษณะหนึ่งของการกระทำความผิดเรื่องการละเมิดเงื่อนไขการพำนักอยู่เช่นกัน

- ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีคนไทยที่ทำงานอยู่ฮ่องกงและ มาเก๊าที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกรซื้อ-ขายยาเสพติดประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเฮโรอีน ยาไอซ์ ยาแอฟเฟตตามีน ทั้งด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การถูกบังคับจากนายจ้าง และการมั่วสุมกับผู้อื่น ๆ สถานกงสุลใหญ่ฯ จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลสัญชาติไทยที่ถูกจับกุมด้วยข้อหานี้จาก ทัณฑสถานต่าง ๆ ของฮ่องกงและมาเก๊าเมื่อทัณฑสถานเหล่านั้นได้รับตัวบุคคลนั้น ๆ เป็นนักโทษไว้แล้วตามคำตัดสินของศาลชั้นต้น

- การค้าประเวณี การประกอบอาชีพนี้ไม่ผิดกฎหมายฮ่องกงและมาเก๊า แต่หากจะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย หากมีการจัดหา ตั้งสถานประกอบการ การโฆษณาในที่สาธารณะ การบังคับค้าประเวณี การมีรายได้จากการจัดหา ผู้ค้าประเวณีในฮ่องกงและมาเก๊า มีหลายประเภท หากพิจารณาจากลักษณะของการเสนอบริการสามารถแบ่งออกได้เป็นประเภทต่าง ๆ เช่น ผู้ค้าประเวณีตามท้องถนน (street hookers) ผู้ค้าประเวณีในสถานที่ส่วนบุคคล (one-woman brothel) ผู้ค้าประเวณีในสถานบันเทิง (night club workers) ผู้ค้าประเวณีในสถานบริการด้านสุขภาพ (saunas and massage parlors)¹⁵ แม้ว่าผู้ค้าประเวณีจะสามารถโฆษณาการให้บริการของตนได้ในเว็บไซต์หรือการติดต่อผ่านอินเทอร์เน็ตได้โดยไม่ผิดกฎหมาย แต่การค้าประเวณีในฮ่องกงและ มาเก๊ามักจะมีแก๊งอันธพาล (triads) เกี่ยวข้องและช่วยในการดำเนินการให้กับผู้ค้าประเวณี เช่น การจัดหาสถานที่ส่วนบุคคลให้ผู้ค้าประเวณีเช่าเป็นการชั่วคราวเพื่อให้บริการลูกค้า และยังเป็น ผู้ติดต่อนัดหมายให้กับลูกค้าด้วย คนไทย (ที่เป็นหญิงไทยและสาวเปล่งเพศ) จำนวนหนึ่งเข้าไปพำนักในฮ่องกงและมาเก๊าเพื่อประกอบอาชีพนี้ ซึ่งมีทั้งที่เข้าเมืองด้วยการตรวจลงตราประเภทงานบันเทิง (entertainment visa) และที่เข้าเมืองในลักษณะนักท่องเที่ยวที่ได้รับยกเว้นการตรวจลงตราเป็นเวลา 30 วัน สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับข้อมูลจากหน่วยงานที่ดำเนินการจับกุมคนไทยที่เป็น ผู้ค้าประเวณีทั้งหญิงและชายที่กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งหน่วยงานฮ่องกงระบุอย่างชัดเจนว่า เป็นข้อหาที่เกี่ยวกับการค้าประเวณี นอกจากนี้ ในหลายกรณี สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับการร้องขอจากผู้ค้าประเวณีที่เข้าเมืองในลักษณะนักท่องเที่ยวให้ไปช่วยเหลือตนออกจากสถานที่ที่แก๊งอันธพาลจัดหาให้เพื่อบริการลูกค้าและประสงค์จะเดินทางกลับไทย เพราะทนสภาพการทำงานไม่ได้ ซึ่งในกรณีเหล่านี้ หากมีการสอบสวนได้ว่า มีการทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้

¹⁵ จากเว็บไซต์ www.wikipedia.org เรื่อง Prostitution in Hong Kong

หน่วยงานฮ่องกงจะดำเนินการในข้อหาการละเมิดเงื่อนไขการพำนัก¹⁶ กล่าวคือ การเข้าเมืองด้วยการยกเว้นการตรวจลงตรา นั้นไม่สามารถทำงานได้

3.3.2 การสนับสนุนกิจกรรมชุมชนไทย/ธุรกิจไทย

(1) การจัดงาน/กิจกรรมต่าง ๆ โดยกลุ่มคนไทย สถานกงสุลใหญ่ฯ จะเข้าร่วมกิจกรรมตามกำหนดและพิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นที่วัดไทยทั้ง 4 แห่ง ในฮ่องกง¹⁷ ในเทศกาลและวันสำคัญของชาติและศาสนา เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา เทศกาลทอดกฐิน และกิจกรรมสร้างความสามัคคีและเพื่อการกุศลที่จัดขึ้นโดยสมาคมและชมรมต่าง ๆ ที่คนไทยเป็นผู้ดำเนินการ 3 องค์กร ทั้งในฮ่องกง และ 1 องค์กรในมาเก๊า¹⁸ ตลอดทั้งปี ได้แก่ งานเทศกาลสงกรานต์ งานช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ที่วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดสระบุรี งานลอยกระทง และงานวันขึ้นปีใหม่ สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้พิจารณาสนับสนุนเงินช่วยเหลือตามความเหมาะสมของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในแต่ละปีเพื่อเป็นการดำเนินการประการหนึ่งตามยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างเข้มแข็งของชุมชนไทยในต่างประเทศในการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้มีโอกาสในการสร้างเครือข่ายการสื่อสารกับกลุ่มคนไทยต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการเข้าถึงข้อมูลบุคคลคนไทยที่มีบทบาทและเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ด้วย และน่าจะขยายเครือข่ายการติดต่อให้กว้างขวางขึ้นได้ เนื่องจากคนไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในฮ่องกงและมาเก๊าเป็นเวลานานและเป็นที่ยอมรับของคนไทยที่โยกย้ายเข้ามาพำนักในหลายยุคหลายสมัยที่ผ่านมา

(2) การส่งเสริมการเรียนหลักสูตรเสริมวิชาชีพ สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดทำข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับจัดสรรงบประมาณใน “หมวดรายจ่ายอื่น รายการค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนกิจกรรมคนไทยในต่างประเทศ” ทุกปี และได้รับจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง¹⁹ ในการพิจารณาจัดสรรให้แก่สมาคมต่าง ๆ ของคนไทยและสนับสนุนให้คนไทยที่มีความรู้และฝีมือต่าง ๆ เป็นผู้ดำเนินหลักสูตรการสอนวิชาชีพเสริม เช่น การสอนภาษาต่างประเทศและภาษาอังกฤษ การสอนแกะสลักผักและผลไม้ การสอนทำขนม การสอนการจัดดอกไม้และงานประดิษฐ์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เปิดโอกาสในคนไทยทุกคนในฮ่องกงและมาเก๊าที่สนใจสมัคร

¹⁶ เรื่องเดียวกัน

¹⁷ ได้แก่ วัดพุทธธรรมาราม (วัดหุ่ยหลง) วัดเมฆธรรมวนาราม (ไทหั่ว) สมาคมธรรมกายนานาชาติแห่งฮ่องกง และวัดฮ่องกงซัมมาราม (วัดหลวงพ่อทูล) ในมาเก๊า ไม่มีวัดไทย

¹⁸ ได้แก่ สมาคมรวมไทยในฮ่องกง สหภาพแรงงานไทยในฮ่องกง (เดิมคือ สมาคมสตรีไทย) สมาคมเพื่อนไทย สมาคมคนไทยในมาเก๊า

¹⁹ ในปีงบประมาณ 2552 สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับจัดสรรเงินงบประมาณนี้ จำนวน 300,000 บาท

เรียนได้ โดยไม่จำกัดอายุ เพศ และระดับการศึกษา สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับข้อมูลคนไทยที่เข้าเรียนในหลักสูตรวิชาชีพเสริมเหล่านี้จากผู้ดำเนินการสอน แม้ว่าจะถือเป็นแหล่งข้อมูลบุคคลอีกแห่งหนึ่ง แต่ก็ยังมีข้อจำกัดเรื่องจำนวนผู้เข้าเรียนเนื่องจากได้รับงบประมาณไม่มากนัก และยังไม่เป็นหลักสูตรที่แพร่หลายในหมู่นักคนไทยนัก

(3) การสนับสนุนธุรกิจของคนไทยหรือที่มีคนไทยเกี่ยวข้อง สถานกงสุลใหญ่ฯ ประสานและติดต่อกับหน่วย/องค์กรทางธุรกิจเหล่านี้ผ่านการจัดกิจกรรมของสถานกงสุลใหญ่ฯ ภายใต้การดำเนินการตามงบประมาณเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยและส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทยในฮ่องกงและมาเก๊า สถานกงสุลใหญ่ฯ จะติดต่อกับธุรกิจของคนไทยเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เช่น ธนาคารไทย 5 แห่ง²⁰ บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด บริษัท ส.ขอนแก่น จำกัด เป็นต้น ในการจัดงานวันชาติและวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมของทุกปีที่ผ่านมา ทั้งในฮ่องกง สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับความร่วมมือจากร้านอาหารไทยที่มีชื่อเสียงในฮ่องกงหลายร้านเข้าร่วมงานด้วย นอกจากนี้ ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในจีนที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ติดต่อกับนักธุรกิจสำคัญ ๆ ที่เป็นคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าเพื่อการสัมภาษณ์และเผยแพร่ประสบการณ์และเคล็ดลับในการดำเนินธุรกิจในเว็บไซต์ของศูนย์ฯ จากการดำเนินการข้างต้นนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับข้อมูลบุคคลของคนไทยที่อยู่ในแวดวงธุรกิจในฮ่องกงและมาเก๊า ซึ่งเป็นกลุ่มคนไทยที่มีการติดต่อสื่อสารกับสถานกงสุลใหญ่ฯ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง แม้ว่าจะเป็นกลุ่มคนไทยที่มีจำนวนไม่มากนัก

3.2.3 การเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้จัดการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรในฮ่องกงและมาเก๊ามาแล้วตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดให้มีการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรเพื่อให้คนไทยที่พำนักในต่างประเทศได้ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ดังนี้

ปี	การเลือกตั้ง	ผู้มีสิทธิ	ผู้ใช้สิทธิ
2543	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	1,788 คน	747 คน
2548	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	6,131 คน	3,150 คน
2549	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	6,685 คน	2,610 คน
2549	สมาชิกวุฒิสภา	7,646 คน	2,255 คน
2550	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	3,653 คน	2,734 คน
2551	สมาชิกวุฒิสภา	4,197 คน	1,672 คน

²⁰ ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารทหารไทย ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา

ในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้คนไทยไปลงทะเบียนใช้สิทธิในช่วงก่อนการเลือกตั้ง สถานกงสุลใหญ่ฯ จำเป็นต้องใช้ข้อมูลคนไทยและสื่อต่าง ๆ เท่าที่ทำได้ในการแจ้งข่าวสารและเชิญชวนให้ไปใช้สิทธิ สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับข้อมูลบุคคลของคนไทยที่มีคุณสมบัติในการมีสิทธิเลือกตั้งจากขั้นตอนของการลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งคนไทยจะต้องกรอกแบบฟอร์มเพื่อลงทะเบียนใช้สิทธิในฮ่องกงและมาเก๊า เมื่อได้รับแบบฟอร์มดังกล่าวพร้อมด้วยสำเนาเอกสารประจำตัวแล้ว สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้บันทึกข้อมูลคนไทยในระบบฐานข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งออนไลน์ และต่อมา สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับข้อมูลบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งในฮ่องกงและมาเก๊าที่ได้รับความเห็นชอบ โดยคณะกรรมการเลือกตั้งแล้วเพื่อให้มีการประกาศให้ผู้มีสิทธิทราบโดยทั่วกัน

ข้อมูลบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรนั้นเป็นข้อมูลที่ใช้อ่านได้เท่านั้น (read only) และไม่สามารถเรียกข้อมูลมาแสดงโดยใช้คำสั่งได้ จึงไม่เป็นประโยชน์เท่าที่ควรในการตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ สถานที่เลือกตั้ง ดังนั้น สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงได้นำข้อมูลคนไทยในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งนี้มาจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลใหม่ที่สามารถเรียกดูได้ด้วยคำค้น เช่น พัญชนะขึ้นต้นชื่อ-สกุล หรือชื่อจังหวัด หมายเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก เป็นต้น เพื่อช่วยในการตรวจสอบการมีสิทธิ ณ คูหาเลือกตั้งทั้งที่ฮ่องกงและมาเก๊าซึ่งทำให้ขั้นตอนการตรวจสอบชื่อผู้ใช้สิทธิและการรับบัตรเลือกตั้งมีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น จนถึงบัดนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงมีเพียงฐานข้อมูลบุคคลของคนไทยที่ได้เคยลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรที่ฮ่องกงและมาเก๊า ซึ่งออกแบบไว้สำหรับการใช้ประโยชน์ในการจัดเลือกตั้งเท่านั้น และจำเป็นต้องมีการปรับข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ

เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2551 สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ออกประกาศให้คนไทยในฮ่องกงและมาเก๊ากรอกแบบฟอร์มลงทะเบียนเพิ่มหรือถอนชื่อในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรได้เพื่อเป็นการเตรียมการสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในอนาคต ตามที่สำนักบริหารการทะเบียนของกระทรวงมหาดไทยได้ขอความร่วมมือสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ทั่วโลก ซึ่งน่าจะเป็นโอกาสที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับคนไทยผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลนี้ได้ต่อไป

3.2.4 การประสานด้านข้อมูลคนไทยโดยหน่วยงานฮ่องกงและมาเก๊าที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลสัญชาติต่าง ๆ ในฮ่องกงและมาเก๊า สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับการติดต่ออย่างเป็นลายลักษณ์อักษรจากหน่วยงานของฮ่องกงและมาเก๊าที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสัญชาติไทยอยู่เป็นระยะ ๆ และเป็นแหล่งข้อมูลบุคคลของคนไทยอีกแหล่งหนึ่ง แต่การแจ้งข้อมูลมีรูปแบบที่มีความแตกต่างกันไปตามหน่วยงานและตามวัตถุประสงค์ของงาน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ

- (1) การแจ้งข้อมูลและสถิติต่าง ๆ
- จำนวนคนไทยที่ได้รับอนุญาตให้พำนักและมีบัตรประจำตัว โดยไม่มีรายละเอียดบุคคลใด ๆ
  - รายชื่อคนไทยที่ถูกจับกุมและถูกต้องขังในข้อหาต่าง ๆ โดยระบุชื่อ-สกุลเป็นภาษาอังกฤษตามเอกสารประจำตัวที่มีอยู่ เช่น หนังสือเดินทาง
  - รายชื่อคนไทยที่เสียชีวิต โดยระบุชื่อ-สกุล เพศ อายุ วันและเดือนที่เสียชีวิต สาเหตุการเสียชีวิต สถานที่ที่เสียชีวิต และอาชีพ (หากมี)
- (2) การขอความร่วมมือในการตรวจสอบข้อมูลบุคคลของคนไทยในกรณีสืบสวน
- การยื่นยันตัวบุคคล
  - ประวัติการเปลี่ยนแปลงชื่อ-สกุล
  - สถานะของการมีสัญชาติไทย
  - สถานะของการสมรส/หย่า
  - การยื่นยันความถูกต้องของการออกหนังสือเดินทางไทย

3.3 การวิเคราะห์ปัญหาและวิธีการเพื่อประสิทธิผลในการเข้าถึงข้อมูลคนไทย

การศึกษานี้จะประยุกต์ใช้แนวคิดตาม “หลักนิเทศศาสตร์” และ “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม” ในการวิเคราะห์ปัญหาและนำเสนอวิธีการเพื่อให้ได้รับและเข้าถึงข้อมูลคนไทยได้มากขึ้น โดยจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 บริบทของกลุ่มคนไทยที่เดินทางเข้าไปพำนักในฮ่องกงและมาเก๊าเกินกว่า 30 วันด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ (1) บริบทของกลุ่มคนไทยที่เป็นผู้ทำงาน (2) บริบทของกลุ่มคนไทยที่เป็นนักศึกษา และ (3) บริบทของกลุ่มคนไทยที่เป็นคู่สมรสและผู้ตั้งหลักแหล่ง

กรอบแนวคิดจะพิจารณาปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรของกลุ่มคนไทยเหล่านี้ ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ สภาพความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ระดับของการมีวัฒนธรรมที่เป็น “ปัจเจกบุคคล” หรือ “วัฒนธรรมกลุ่ม” และระดับของ “ความตระหนกทางวัฒนธรรม” โดยมีสมมติฐานว่า ระดับทางวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางการสื่อสาร นั่นคือ ระดับความพร้อมในการสื่อสารกับสถานกงสุลใหญ่ฯ หากมีระดับความพร้อมที่จะสื่อสารสถานกงสุลใหญ่ฯ ก็จะสามารถกำหนดวิธีการที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นช่องทางเพื่อให้ได้และเข้าถึงข้อมูลบุคคลของคนไทยกลุ่มนั้น ๆ ได้ดีขึ้น

การให้คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรในแต่ละบริบทรวบรวมได้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกงสุล และการติดต่อและสนทนากับคนไทยในกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ผลสรุปจากการสำรวจที่บันทึกไว้ในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.3.1 บริบทของกลุ่มคนไทยที่เป็นผู้ทำงาน

(1) ผู้ช่วยแม่บ้าน (domestic helpers) เป็นอาชีพที่รัฐบาลฮ่องกงและรัฐบาลมาเก๊า กำหนดให้มีขั้นตอนการจัดหางานและมีการทำสัญญาจ้างงานกับนายจ้าง ซึ่งจะมีระยะเวลาการทำงาน 2 ปี มีการกำหนดอัตราค่าจ้างคงที่²¹ ซึ่งเป็นอาชีพเดียวในฮ่องกงที่มีการกำหนดไว้เป็นอัตราเดียว ผู้ช่วยแม่บ้านได้รับอนุญาตให้มีวันหยุดงาน 1 วันต่อสัปดาห์ (ส่วนใหญ่เป็นวันอาทิตย์) และให้หยุดงานได้ตามวันหยุดราชการของท้องถิ่นด้วย ผู้ช่วยแม่บ้านโดยส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในที่พักของนายจ้าง ซึ่งลักษณะที่พักอาศัยของชาวฮ่องกงและมาเก๊าจะเป็นห้องชุดที่มีพื้นที่ภายในที่คับแคบและตั้งอยู่บนอาคารสูง มีเพียงส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในที่พักของนายจ้างที่ลักษณะเป็นบ้านหลังหรือบ้านเดี่ยว คนไทยที่ประกอบอาชีพนี้เกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง²² มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อายุระหว่าง 20-60 ปี ในช่วงแรก ๆ รัฐบาลฮ่องกงได้เข้มงวดเรื่องการอนุญาตให้แรงงานหญิงอายุน้อยเข้าเมือง จึงเป็นผลให้แรงงานหญิงที่มีอายุสูงและมีประสบการณ์ในงานอื่นมาก่อนได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ง่ายกว่า²³ แรงงานอาชีพผู้ช่วยแม่บ้านมักจะใช้เวลาในวันหยุดพบปะกันเป็นกลุ่มใหญ่ และริเริ่มจัดกิจกรรมร่วมกัน และเมื่อมีการรวมตัวจำนวนมากขึ้นก็เกิดเป็นการรวมกลุ่มตั้งเป็นองค์กร ซึ่งกลายเป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการทำงานและความเป็นธรรมในการกำหนดค่าจ้างสำหรับอาชีพนี้ด้วย และได้แสดงความคิดเห็นผ่านองค์กรเหล่านี้ในหลายโอกาสร่วมกับองค์กรที่เป็นผู้แทนแรงงานอาชีพผู้ช่วยแม่บ้านจากประเทศอื่น ๆ เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เนปาล ศรีลังกา

หากพิจารณาตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารต่างวัฒนธรรมแล้ว แรงงานคนไทยที่ประกอบอาชีพผู้ช่วยแม่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มาจากพื้นที่ที่มีความยากจนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่²⁴ (สถานกงสุลใหญ่ฯ โดยสำนักงานแรงงานในฮ่องกง ได้มีส่วนร่วมให้ความร่วมมือกับ

²¹ ตั้งแต่วันที่ 10 ก.ค. 2551 คือ 3,580 ดอลลาร์ฮ่องกง หรือประมาณ 16,110 บาท (อัตราแลกเปลี่ยน 1 ดอลลาร์ฮ่องกง เท่ากับ 4.5 บาท) จากเว็บไซต์ www.immd.gov.hk

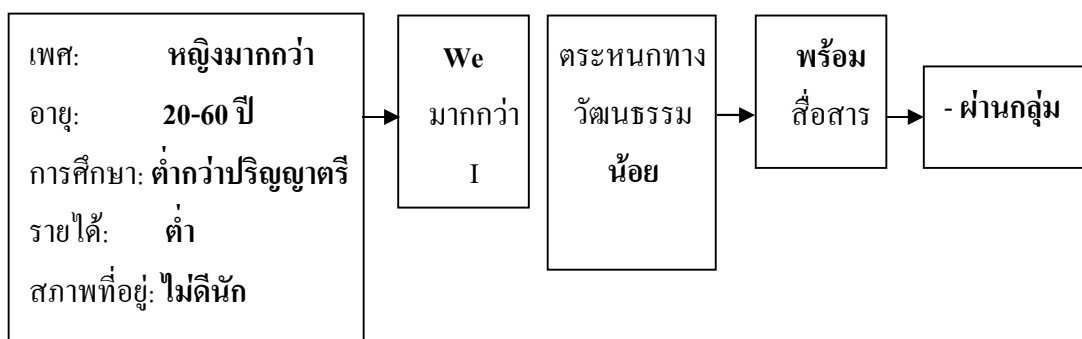
²² "Migration Issues in the Asia Pacific", Issues Paper from Hong Kong, Asia Pacific Migration Research Network, หน้า 14

²³ "A Preliminary Analysis of Thai Workers in Hong Kong: Survey Results, Working Paper Series No. 44, April 2003, Southeast Asia Research Centre, City University of Hong Kong, หน้า 8

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9 และ 10

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้แก่ผู้ช่วยแม่บ้านคนไทยที่สนใจสมัครเรียน และมีผู้สำเร็จการศึกษาไปบ้างแล้วในแต่ละปี) มีรายได้คงที่ในระดับที่ต่ำเมื่อเทียบกับการทำงานในอาชีพอื่น ๆ แต่สามารถเก็บเงินรายได้เพื่อส่งกลับประเทศได้พอควร เนื่องจากอาศัยอยู่กับที่พักอาศัยของนายจ้าง จึงไม่มีค่าใช้จ่ายเรื่องที่พัก ส่วนใหญ่เป็นหญิงในวัยที่มีครอบครัวแล้วและไปทำงานในฮ่องกงและมาเก๊าเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัวในประเทศไทย โดยเฉพาะการใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร²⁵ เป็นแรงงานที่มักจะมีประสบการณ์ในการทำงานในไทยไปบ้างแล้ว แต่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานในฮ่องกงมาก่อน²⁶ อาจจะมีความตระหนกทางวัฒนธรรมอยู่บ้าง แต่จำเป็นต้องปรับตัวกับสภาพแวดล้อมให้เร็วเพราะตระหนักดีว่า ต้องทำงานเพื่อครอบครัวในไทย โอกาสในการได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้นน้อยมาก จึงเป็นปัจจัยเอื้อให้ใช้เวลาว่างในการเข้ากลุ่มคนไทยเพื่อทำกิจกรรมของกลุ่มมากกว่า ซึ่งสามารถสร้างความอบอุ่นใจและคลายความคิดถึงถิ่นฐานเดิมในไทย รวมทั้งยังเป็นช่องทางในการให้หรือขอกู้ยืมเงินได้²⁷ กลุ่มคนไทยที่ทำงานเป็นผู้ช่วยแม่บ้านจึงมีความพร้อมที่จะสื่อสารกับผู้อื่น

กรอบแนวคิดสำหรับกลุ่มคนไทยที่เป็นผู้ช่วยแม่บ้าน

(2) พนักงานรับจ้าง/บริการ แรงงานคนไทยที่ประกอบอาชีพนี้กระจัดกระจายอยู่ในสถานธุรกิจหลายประเภท โดยเฉพาะห้างสรรพสินค้า (พนักงานทำความสะอาด) ร้านอาหารไทย (ทั้งที่เป็นพ่อครัว-แม่ครัว และพนักงานบริการ) สถานบริการสปา (พนักงานนวดแผนไทย) บริษัท/สถาบันการเงินข้ามชาติที่มีสำนักงานภูมิภาค/สำนักงานตัวแทนในฮ่องกง สำนักงาน

²⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 9

²⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 11 และ 13

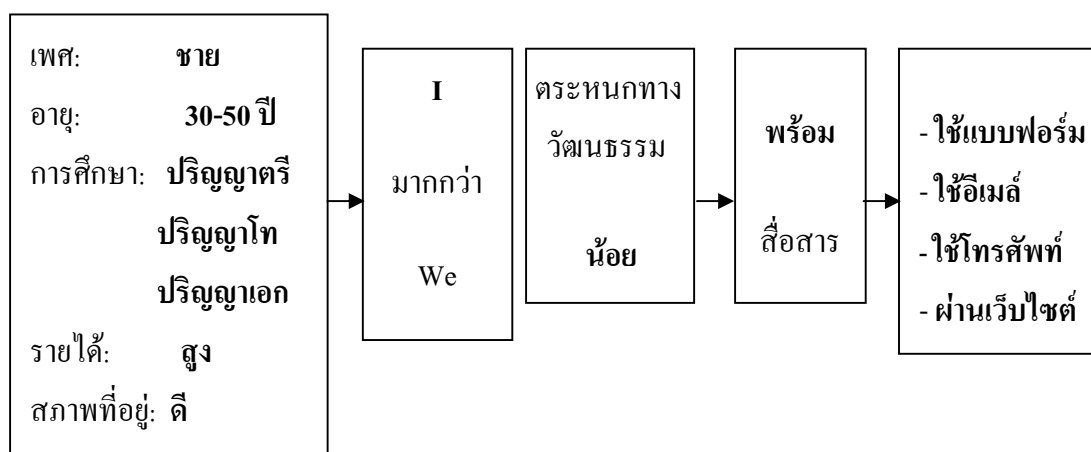
²⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า 13

ตัวแทนของบริษัทคนไทย²⁸ และบริษัทที่จดทะเบียน/ร่วมจดทะเบียนในฮ่องกงโดยคนไทย การเพิ่มขึ้นของจำนวนสถานประกอบการทางธุรกิจในฮ่องกงและมาเก๊า (โดยเฉพาะสถานธุรกิจ คาสีโนและโรงแรม) มีความเชื่อมโยงอย่างมากกับกระบวนการอพยพเข้า²⁹ของแรงงานต่างชาติใน อาชีพต่าง ๆ ตามความต้องการของสถานประกอบการทางธุรกิจเหล่านี้ คนไทยที่เป็นพนักงาน รับจ้าง/บริการในฮ่องกงและมาเก๊ายังมีจำนวนน้อยกว่าแรงงานที่เป็นผู้ช่วยแม่บ้าน และจำนวน หนึ่งเป็นแรงงานจากกลุ่มคู่สมรสที่เข้าไปตั้งหลักแหล่งและกลุ่มที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย มีสัดส่วนของเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน มีอายุตั้งแต่ 20-60 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาตั้งแต่ ประถมศึกษาจนถึงขั้นที่สูงกว่าปริญญาโท มีรายได้หลายระดับขึ้นอยู่กับลักษณะของงาน ซึ่งจะ เป็นปัจจัยต่อเนื่องถึงสภาพความเป็นอยู่ด้วย โดยอาจจะแบ่งการพิจารณาอย่างคร่าว ๆ ได้ ดังนี้

(3) พนักงานในบริษัท/สถาบันการเงินและบริษัทต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 30-50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี-โท-เอก มีรายได้ค่อนข้างสูง สามารถจัดหาที่อยู่อาศัยที่สะดวกสบาย มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีโลกทัศน์ที่กว้าง จึงสามารถปรับตัวกับ วัฒนธรรมท้องถิ่นได้ง่าย มีระดับความตระหนกทางวัฒนธรรมน้อย การสื่อสารกับบุคคลอื่นเป็นส่วน หนึ่งของการทำงาน

กรอบแนวคิดสำหรับกลุ่มคนไทยที่เป็นพนักงานรับจ้างในบริษัท

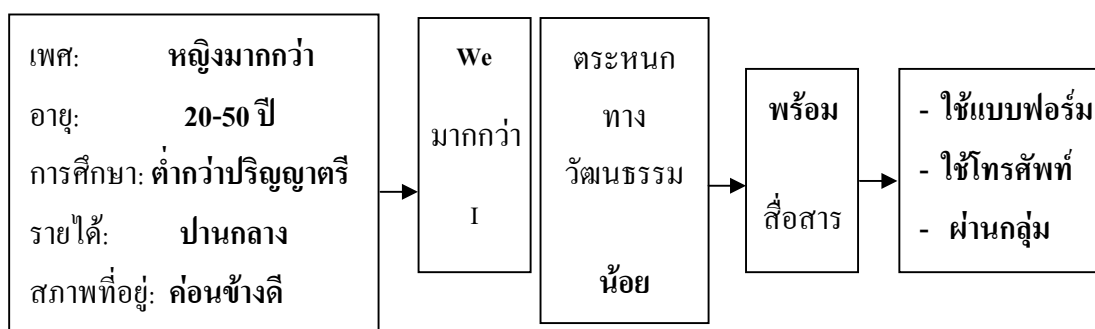
(4) พนักงานในร้านอาหารและสถานบริการต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง อายุ ระหว่าง 20-50 ปี มีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงปริญญาตรี มีรายได้ ปานกลาง เพราะสามารถใช้โอกาสและเวลาทำงานเพิ่มเติมได้จากชั่วโมงทำงานปกติ สภาพที่อยู่อาศัย ค่อนข้างดี มีความเป็นตัวของตัวเองมาก แต่ยังมีวัฒนธรรมกลุ่มอยู่เพื่อแสวงหาโอกาสในการทำงาน

²⁸ เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ ธนาคารไทย 5 แห่ง สำนักงานบริษัทการบินไทย จำกัด บริษัทโอเรียนท์ไทย จำกัด

²⁹ "Migration Issues in the Asia Pacific", Issues Paper from Hong Kong, Asia Pacific Migration Research Network, หน้า 9

เพิ่มเติมและมักจะอยู่ในสถานที่ทำงานที่มีคนไทยอื่น ๆ อยู่ด้วย ปรับตัวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เร็วเพราะเป็นสภาพที่แวดล้อมอยู่ในการทำงาน มีการสื่อสารกับผู้ร่วมงานและลูกค้าอยู่ตลอดเวลา แต่จะไม่มี การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและไม่ได้มีโอกาสใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการสื่อสารเป็นส่วนใหญ่

กรอบแนวคิดสำหรับกลุ่มคนไทยที่เป็นพนักงานรับจ้างในภาคบริการ

3.3.2. บริบทของกลุ่มคนไทยที่เป็นนักศึกษา³⁰

ในช่วงอดีตที่ฮ่องกงยังอยู่ภายใต้การปกครองของสหราชอาณาจักร คนไทยนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในฮ่องกงตั้งแต่ระดับประถมและมัธยมศึกษา เพื่อให้มีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ และสามารถเทียบเคียงด้านมาตรฐานของหลักสูตรการเรียนการสอนในการศึกษาต่อได้ในระบบของเครือจักรภพ (Commonwealth) และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ในวงการศึกษาระดับประเทศ ในภูมิภาคอื่นทั่วโลก อีกทั้งฮ่องกงอยู่ไม่ห่างจากประเทศไทยมากนัก มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าที่จะไปศึกษาในภูมิภาคที่ห่างไกลออกไป แต่ต่อมา ในระยะหลังที่การติดต่อคมนาคมระหว่างภูมิภาคที่ห่างไกลกันมีความสะดวกสบายและมีค่าใช้จ่ายไม่มาก คนไทยจึงนิยมไปเรียนในประเทศต้นแบบทางการศึกษาและที่มีการพัฒนาในระดับแนวหน้ามากกว่า เช่น สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และเมื่อสหราชอาณาจักรและสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เริ่มเจรจาเพื่อตกลงกันเกี่ยวกับการเตรียมการคืนฮ่องกงสู่จีนและในที่สุด ได้มีการคืนการปกครองฮ่องกงกลับคืนสู่จีน เมื่อกลางปี พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) อีกทั้งมีการอพยพออกของชาวฮ่องกงไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศทางตะวันตกกันมาก ฮ่องกงจึงไม่เป็นนิยมของนักเรียนและนักศึกษาไทยอีกต่อไป

³⁰ ไม่รวมถึง บุตรหลานของคนไทยที่พำนักในฮ่องกงอยู่แล้ว เพราะจะถือรวมอยู่ในกลุ่มคนไทยที่ไปตั้งหลักแหล่ง

ปัจจุบัน จำนวนนักศึกษาไทยที่เดินทางไปเรียนอยู่ในฮ่องกงมีไม่มากนัก³¹ (ไม่มีนักศึกษาไทยในมาเก๊า) ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโทที่มีความสนใจในวิชาเฉพาะด้าน ได้แก่ ทันตแพทย์ การบริหารจัดการธุรกิจ การโรงแรมและท่องเที่ยว และจีนศึกษา มีอายุระหว่าง 25-35 ปี ไม่มีรายได้ มีทั้งเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน จะอาศัยในหอพักหรือเช่าห้องเล็ก ๆ ในบริเวณที่ใกล้สถานศึกษา สามารถปรับตัวได้ง่าย มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ สถานกงสุลใหญ่ฯ มีข้อมูลในการติดต่อสื่อสารกับนักศึกษาได้ทุกคน และนักศึกษาได้ตกลงมอบหมายให้มีตัวแทนในการติดต่อกับสถานกงสุลใหญ่ฯ ด้วย

กรอบแนวคิดสำหรับกลุ่มคนไทยที่เป็นนักศึกษา

3.3.3 บริบทของกลุ่มคนไทยที่เป็นคู่สมรสและผู้ตั้งหลักแหล่ง

ชาวไทยและชาวฮ่องกงมีการติดต่อกันในระดับประชาชนมาเป็นเวลานานหลายยุคหลายสมัย และหลายชั่วอายุคนด้วยความเกี่ยวข้องของชุมชนจีนในไทยกับชาวจีนทั้งที่อยู่ในฮ่องกง มาเก๊าและในจีนแผ่นดินใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์

- ช่วงก่อนและหลังปี ค.ศ. 1945 ที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในจีนไปสู่ระบอบสังคมนิยม และทำให้เกิดการอพยพของชาวจีนแผ่นดินใหญ่ไปยังไต้หวัน ฮ่องกง มาเก๊า และประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย

- ช่วงปี ค.ศ. 1958-1960 ที่มีการดำเนินนโยบายก้าวกระโดด (Great Leap Forward) ในจีนส่งผลต่อประชากรในภาคการเกษตรอย่างมาก จึงเกิดการอพยพของชาวจีนออกจากแผ่นดินใหญ่อีกครั้ง

- ช่วงปี ค.ศ. 1966-1970 ที่มีการปฏิวัติทางวัฒนธรรม (Cultural Revolution)

- ช่วงก่อนและหลังปี ค.ศ. 1997 ที่ฮ่องกงกลับคืนสู่การปกครองของจีน ซึ่งมีชาวฮ่องกงอพยพออกไปเพื่อตั้งหลักแหล่งในประเทศอื่น ๆ เพราะความวิตกและหวาดกลัวที่จะอยู่ภายใต้การปกครองแบบสังคมนิยมของจีน

³¹ ประมาณ 16 คน เรียนอยู่ที่ (1) Hong Kong University (2) Polytechnic University (3) City University และ (4) Hong Kong University of Science and Technology

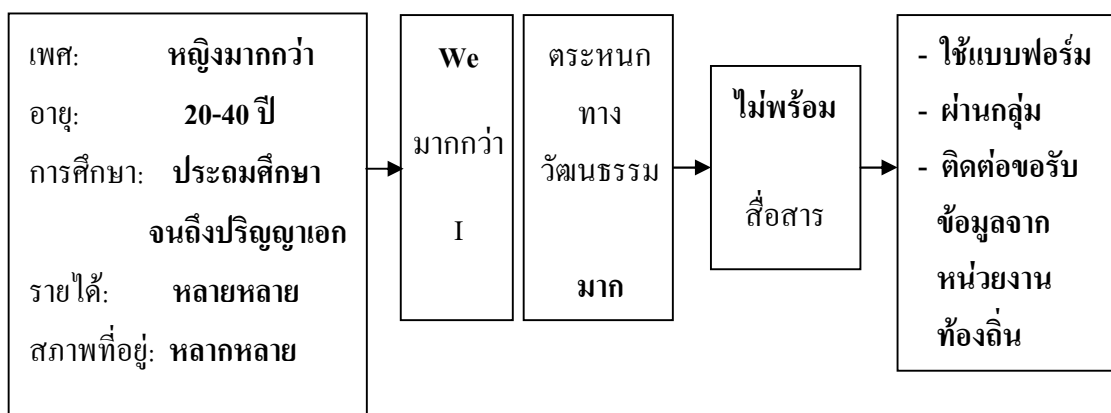
ช่วงเวลาเหล่านี้เป็นสถานการณ์ที่เอื้อต่อการพบปะและการติดต่อไปมาหาสู่กันระหว่างคนไทยและคนฮ่องกง (และมาเก๊า) และเกิดความสัมพันธ์ระดับประชาชนอย่างต่อเนื่อง ชาวจีนเชื้อสายจีนแต่กำเนิดทางตอนใต้ของจีน (โดยเฉพาะในเมืองซัวเถา) ที่อพยพไปตั้งรกรากในฮ่องกงและในไทยยังคงมีการติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างชุมชนชาวจีนแต่กำเนิดทั้งในฮ่องกงและไทย อีกทั้งยังนำไปสู่การสมรสระหว่างคนไทยกับคนฮ่องกง เพื่อใช้เป็นการแสดงความเป็นมิตรที่ดีต่อกันและสร้างความใกล้ชิดระหว่างครอบครัวทั้งสองฝ่ายยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมของสังคมตะวันออก คนไทยส่วนใหญ่ที่เข้าไปตั้งหลักแหล่งในฮ่องกงและมาเก๊าเป็นผู้ที่ผ่านการสมรสหรือเป็นบุคคลในครอบครัวของคนไทยที่ไปสมรสกับคนฮ่องกงและคนมาเก๊า

กรมตรวจคนเข้าเมืองฮ่องกงและมาเก๊าจะมีข้อมูลเกี่ยวกับคนไทยที่สมรสกับคนฮ่องกงจากการจดทะเบียนสมรส สถานกงสุลใหญ่ฯ จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการสมรสเมื่อคนไทยกับคู่สมรสติดต่อเพื่อขอรับบริการในการจดทะเบียนสมรสไทยในฮ่องกง นอกจากนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ จะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากการขอรับบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น การแปลและรับรองสำเนาทะเบียนสมรสไทย การแจ้งเกิดของบุตรจากการสมรส การทำหนังสือเดินทางไทยของบุตร การจดทะเบียนหย่า เป็นต้น

คนไทยที่สมรสกับคนฮ่องกงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20-40 ปี มีระดับการศึกษาแตกต่างกันตั้งแต่ต่ำกว่าปริญญาตรีไปจนถึงปริญญาเอก จะได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ (หลังจากการสมรสแล้วระยะหนึ่ง) จึงเป็นโอกาสที่จะมีรายได้ มักจะอาศัยอยู่กับครอบครัวของคู่สมรส ต้องปรับตัวกับบุคคลในครอบครัวของคู่สมรสซึ่งมีวิถีการดำรงชีวิตและเป็นวัฒนธรรมที่แตกต่างจากครอบครัวตนเองรวมทั้งการปรับตัวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยรวมของฮ่องกง

ในปัจจุบัน เป็นที่สังเกตได้ว่า การสมรสระหว่างคนไทยกับคนฮ่องกงได้กลายเป็นช่องทางที่คนไทยบางกลุ่มใช้เป็นเหตุผลในการลักลอบเข้าฮ่องกงเพื่อแสวงหาโอกาสในการทำงาน คนไทยที่พำนักในฮ่องกงอยู่แล้วมักจะแนะนำคนไทยอื่น ๆ ให้ใช้วิธีนี้ในการเข้าเมืองเพื่อให้มีช่วงเวลาในการพำนักในฮ่องกงได้นานขึ้น (นานกว่าระยะเวลาที่ฮ่องกงอนุญาตให้นักท่องเที่ยวชาวไทยคือ 30 วัน) และอาจจะเป็นฐานะในการจัดหาคนฮ่องกงที่ยินดีรับจ้างสมรสให้ด้วย

กรอบแนวคิดสำหรับกลุ่มคนไทยที่เป็นคู่สมรสและผู้ตั้งหลักแหล่ง

3.4 เทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดการข้อมูลคนไทย

ข้อมูล (data) คือ ข้อเท็จจริง (fact) เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมเอาไว้ และยังไม่ผ่านการประมวลผล จึงยังไม่มี ความหมายในการนำไปใช้งาน ข้อมูลอาจเป็นตัวเลข ตัวอักษร สัญลักษณ์ รูปภาพ เสียง หรือภาพเคลื่อนไหว³²

สารสนเทศ (information) หมายถึง สิ่งที่ได้จากข้อมูลที่ได้ผ่านกระบวนการประมวลผลหรือจัดระบบแล้ว เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่มีความสัมพันธ์หรือมีความเกี่ยวข้องกัน และเพื่อให้มีความหมายและนำไปใช้ประโยชน์ให้เกิดคุณค่าแก่ผู้ใช้ได้³³

ระบบฐานข้อมูล (database) คือ กลุ่มของข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมไว้ โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และถูกนำมาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบที่สำคัญคือ (1) ฐานข้อมูล (2) ระบบจัดการฐานข้อมูล (database management system) ซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ และ (3) บุคลากร ซึ่งได้แก่ ผู้ออกแบบ ผู้พัฒนาระบบ ผู้ดูแลระบบ และผู้ใช้³⁴

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology - IT) หมายถึง อุปกรณ์หรือเครื่องมือ เช่น คอมพิวเตอร์ รวมทั้งซอฟต์แวร์ (software) ที่เป็นส่วนที่ทำหน้าที่เป็นคำสั่งที่ใช้ควบคุมการทำงานของอุปกรณ์สำหรับการประมวลผลสารสนเทศ ซึ่งครอบคลุมถึงการรวบรวม การจัดเก็บ การประมวลผล การสืบค้น การเรียกใช้ และการเผยแพร่³⁵

³² จากเว็บไซต์ www.bcoms.net และ www.chakham.ac.th

³³ เรื่องเดียวกัน

³⁴ เรื่องเดียวกัน

³⁵ จากเว็บไซต์ <http://th.wikipedia.org>

ซอฟต์แวร์ประยุกต์ (application software) หมายถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามต้องการ ซึ่งแบ่งได้เป็น

- โปรแกรมที่ผู้ใช้เขียนมาใช้เอง (user program) โดยใช้ภาษาต่าง ๆ ทางคอมพิวเตอร์ เช่น BSDIC, COBAL, PSDCSL, ASSEMBLY FORTRAN ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของงานเฉพาะด้าน เช่น โปรแกรมระบบบัญชี โปรแกรมควบคุมสต็อกสินค้า โปรแกรมแฟ้มทะเบียนประวัติ โปรแกรมคำนวณภาษี

- โปรแกรมสำเร็จรูป (package program) ที่ถูกสร้างหรือเขียนขึ้นโดยบริษัทต่าง ๆ และพร้อมที่จะนำไปใช้งานได้ทันที เช่น Word Processor, Microsoft Access, dBASE III Plus, Foxbase, foxpro³⁶

โดยที่จำนวนคนไทยที่พำนักอยู่ในฮ่องกงและมาเก๋ามีจำนวนมากเกินกว่าที่จะจัดเก็บในรูปแบบของแฟ้มเอกสารที่แยกส่วนอยู่ในงานแต่ละด้านของสถานกงสุลใหญ่ฯ จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องจัดทำขึ้นเป็นระบบฐานข้อมูลบุคคลของคนไทยในฮ่องกงและมาเก๋าด้วย การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเลือกซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมมาใช้จัดการเพื่อประโยชน์หลายประการ

- ลดความซ้ำซ้อนและความขัดแย้งของข้อมูล
- เกิดความถูกต้องข้อมูลและทำให้ข้อมูลมีความทันสมัย
- สะดวกในการสืบค้นข้อมูล
- ป้องกันการสูญหายของข้อมูล
- ใช้ข้อมูลร่วมกันได้ในการปฏิบัติงานหลายด้าน

---

³⁶ จากเว็บไซต์ www.bcoms.net

บทที่ 4 ผลการศึกษา

4.1 การจัดการข้อมูลคนชาติโดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่อื่น ๆ

4.1.1. สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ไทยในประเทศต่าง ๆ

จากการใช้คำถาม 6 ประการที่ตั้งขึ้นในการสอบถามเจ้าหน้าที่จากสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ 22 แห่งในภูมิภาคต่าง ๆ สามารถสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินการด้านข้อมูลบุคคลของคนไทยในประเทศที่สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ตั้งอยู่ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันมากในเรื่องของแหล่งที่มาของข้อมูล วิธีการสื่อสารเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล การจัดเก็บ การใช้ประโยชน์ข้อมูล แม้ว่าจะมีปัจจัยทางภูมิศาสตร์และลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนี้

(1) สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ได้รับข้อมูลบุคคลของคนไทยจากการกรอกแบบฟอร์มหลายประเภทในโอกาสต่าง ๆ คือ (1) คนไทยเข้าไปติดต่อขอรับบริการและความช่วยเหลือต่าง ๆ ด้านกงสุลกับสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ ได้แก่ การรายงานตัวเมื่อพำนักอยู่ในต่างประเทศ การขอทำหนังสือเดินทาง การรับรองสัญญาจ้างงาน งานทะเบียนราษฎร การรับรองเอกสารไทย (2) ระหว่างที่สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่จัดให้มี “กงสุลสัญจร” ในเมืองต่าง ๆ ที่คนไทยไม่มีความสะดวกที่จะเดินทางไปติดต่อ ณ ที่ทำการสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ได้ (3) ผ่านกลุ่มคนไทยที่มีการรวมตัวกันขึ้นในลักษณะสมาคมและชมรมต่าง ๆ และ (4) การเข้าร่วมของคนไทยในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ เนื่องในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ

(2) ทุกแห่งได้รับข้อมูลบุคคลของคนไทยจากแบบฟอร์มการขอใช้สิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร และต่อมา ได้รับข้อมูลบัญชีคนไทยที่มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลที่ได้รับจากกระทรวงมหาดไทยเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร แต่สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ส่วนใหญ่ (ยกเว้นเพียง 1-2 แห่งเท่านั้น) ไม่ได้เชื่อมโยงหรือใช้ข้อมูลบัญชีคนไทยที่มีสิทธิเลือกตั้งจากกระทรวงมหาดไทยในการบันทึกไว้ในฐานข้อมูลที่สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่บางแห่งมีอยู่ และจะเรียกใช้ข้อมูลบัญชีคนไทยที่มีสิทธิเฉพาะในกรณีที่จะใช้ติดประกาศก่อนและหลังการเลือกตั้งเท่านั้น

(3) สำหรับสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกงนั้น ได้มีการนำเอาข้อมูลบัญชีคนไทยที่มีสิทธิเลือกตั้งมาจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งทางไปรษณีย์ให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการค้นหาชื่อผู้มีสิทธิ ณ คูหาเลือกตั้งด้วย ซึ่งน่าจะใช้ระบบฐานข้อมูลนี้ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ต่อไปได้

(4) ในประเทศที่มีคนไทยพำนักอาศัยอยู่มากกว่า 200 คนขึ้นไป สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่หลายแห่งจะมีการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลคนไทยด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปที่สามารถออกแบบเพิ่มข้อมูลอย่างง่าย ๆ เช่น ชื่อ สกุล ที่อยู่ ที่ติดต่ออาชีพ (แยกต่างหากจากฐานข้อมูลบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง) และมีการมอบหมายให้มีบุคลากรที่ดูแลการบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลด้วย สำหรับประเทศที่มีคนไทยพำนักอยู่จำนวนน้อย สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่จะรวบรวมข้อมูลไว้ในลักษณะเพิ่มเอกสารเท่านั้น เช่น สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ (คนไทยประมาณ 150 คน) และสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองซีอาน (คนไทยประมาณ 30 คน)

(5) สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่หลายแห่งได้รับข้อมูลบุคคลของคนไทยผ่านช่องทางต่าง ๆ นอกเหนือจากการติดต่อสื่อสารโดยตรงของคนไทยกับสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ แต่ข้อมูลที่ได้รับจะมีลักษณะที่หลากหลายและมักจะเป็นข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ได้แก่

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจคนเข้าเมืองของประเทศเจ้าบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ให้ข้อมูลคนไทยอย่างคร่าว ๆ เท่านั้น เช่น จำนวนตัวเลขรวมของคนไทยและนักโทษไทย
- สำนักงานแรงงานไทยในประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีข้อมูลของแรงงานไทยที่ผ่านขั้นตอนการจัดหางานเป็นส่วนใหญ่
- บริษัทจัดหางานที่ดำเนินการจัดหาและจัดส่งแรงงานไทยไปทำงานในประเทศนั้น ๆ ซึ่งแจ้งข้อมูลคนไทยให้แก่สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ไม่สม่ำเสมอ
- สมาคม/ชมรมคนไทยและนักเรียนไทยที่มีการรวมตัวขึ้นและมีการจัดทำรายชื่อคนไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม
- วัดไทยที่มีอยู่ในบางประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งชุมนุมของคนไทยอยู่เนื่อง ๆ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาธรรมและตามเทศกาลสำคัญต่าง ๆ
- ร้านค้าและธุรกิจที่คนไทยเป็นเจ้าของหรือมีความเกี่ยวข้อง เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของชำจากไทย ร้านสปาและนวดแผนไทย ซึ่งสามารถเป็นจุดเชื่อมโยงและจุดประสานเพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลบุคคลของคนไทยได้

(6) การใช้ประโยชน์จากข้อมูลคนไทยโดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน คือ

- การจัดเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร (โดยเฉพาะฐานข้อมูลบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้รับจากกระทรวงมหาดไทย)

- การประชาสัมพันธ์ และแจ้งข่าวสาร

- การเตือนภัยตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

- การติดตามหาตัวบุคคลจากการร้องขอโดยสมาชิกครอบครัว

- การใช้ประกอบการจัดทำคำขอใช้งบประมาณประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น งบประมาณในการดำเนินงานประจำปี งบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมคนไทยในต่างประเทศ งบประมาณเพื่อดำเนินยุทธศาสตร์ งบประมาณทีมประเทศไทย

- การใช้ประกอบการบรรยายเกี่ยวกับไทยและความสัมพันธ์กับประเทศเจ้าบ้าน

(7) สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ทุกแห่งที่มีการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลบุคคลของคนไทยอยู่จะใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปที่บริษัทเขียนให้อยู่แล้ว ไม่ได้มีการเขียนโปรแกรมขึ้นเองจากข้อมูลของสถานกงสุลใหญ่ ณ นครชิคาโก ได้ทราบว่า สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตันได้เคยจัดจ้างบุคคลภายนอกทำการศึกษาและนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลคนไทยในสหรัฐอเมริกา โดยจะใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดโดยสถานกงสุลใหญ่ทุกแห่งในสหรัฐฯ³⁷ แต่ในท้ายสุด ผลของการนำเสนอของผู้ศึกษา ไม่มีคุณภาพที่ดีและยังไม่เป็นที่น่าพอใจเพียงพอที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ

(8) สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ทุกแห่งตระหนักถึงความจำเป็นและประโยชน์ที่จะได้รับการมีระบบฐานข้อมูลคนไทย เพราะสามารถเรียกใช้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ตอบสนองกับการปฏิบัติงานและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้น แต่มีความกังวลในประเด็นเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูล และการเลือกใช้หรือเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสม เพื่อให้มีความเชื่อมโยงได้ง่ายกับฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกันได้

4.1.2. สถานกงสุลใหญ่ประเทศต่าง ๆ ในฮ่องกง

ในจำนวนสถานกงสุลใหญ่ 15 ประเทศในฮ่องกงที่ได้สอบถาม ปรากฏว่าสถานกงสุลใหญ่จำนวน 14 แห่งมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลคนชาติของตนที่พำนักในฮ่องกงและ มาเก๊าด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเช่นกัน (มีเพียงแห่งเดียวคือ สถานกงสุลกิตติมศักดิ์ศรีลังกาเท่านั้นที่ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูล) ลักษณะของการเข้ามาพำนักและวัตถุประสงค์ของบุคคลสัญชาติอื่น ๆ อาจจะ

³⁷ ได้แก่ (1) สถานกงสุลใหญ่ ณ นครชิคาโก (2) สถานกงสุลใหญ่ ณ นครนิวยอร์ก และ (3) สถานกงสุลใหญ่ ณ นครลอสแอนเจลิส

แตกต่างไปจากคนไทย คนชาติจากประเทศในภูมิภาคยุโรปที่เข้าไปทำงานในฮ่องกงและมาเก๋าส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนที่ทำงานในบริษัทข้ามชาติหรือธุรกิจที่ตนเองเป็นเจ้าของ คนชาติในภูมิภาคเอเชียอื่น ๆ ที่เข้าไปทำงานในฮ่องกงและมาเก๋าก็จะเป็นกลุ่มคนที่ทำงานบริการ/รับจ้างในบริษัท คนชาติอื่น ๆ ที่เข้าไปทำงานในลักษณะที่คล้ายคลึงกับคนไทย โดยเฉพาะการทำงานเป็นผู้ช่วยแม่บ้าน (domestic helpers) จำนวนมาก ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ศรีลังกา ผู้ศึกษาได้รับรายละเอียดเพิ่มเติมที่น่าสนใจจากสถานกงสุลใหญ่มาเลเซียและสถานกงสุลใหญ่สวีตเซอร์แลนด์ ดังนี้

(1) สถานกงสุลใหญ่มาเลเซีย มีการกำหนดให้คนชาติมาเลเซียลงทะเบียนต่อสถานกงสุลใหญ่ฯ เมื่อเดินทางเข้าเมืองฮ่องกงและมาเก๋ำ โปรแกรมที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลบุคคลคือ Microsoft Access ระบบฐานข้อมูลบุคคลเป็นประโยชน์ในการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในมาเลเซีย และในการเชิญเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยสถานกงสุลใหญ่ฯ

(2) สถานกงสุลใหญ่สวีตเซอร์แลนด์ มีข้อกำหนดให้ชาวสวีตเซอร์แลนด์ที่ทำงานในฮ่องกง (ประมาณ 1,500 คน) ต้องลงทะเบียนกับสถานกงสุลใหญ่ฯ เช่นเดียวกัน มีระบบฐานข้อมูลที่ได้รับ การออกแบบขึ้นเอง มีการใช้งานกับระบบฐานข้อมูลบุคคลในหลายลักษณะ ได้แก่

- การเปลี่ยนแปลงข้อมูลบุคคลของชาวสวีตเซอร์แลนด์
- การออกหนังสือเดินทางและบัตรประจำตัว
- การลงทะเบียนเพื่อการเลือกตั้ง
- การแจ้งเปลี่ยนแปลงที่อยู่แก่หน่วยงานด้านประกันสังคมและหน่วยงานเกี่ยวกับ

เงินบำนาญในสวนกลาง

- การติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ถึงชุมชนสวีตเซอร์แลนด์ในฮ่องกงและมาเก๋ำ
- การรวบรวมเพื่อจัดทำสถิติ
- การเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลคนชาติระหว่างสถานเอกอัครราชทูตกับสถาน

กงสุลใหญ่ของสวีตเซอร์แลนด์ที่มีอยู่ในต่างประเทศเพื่อการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

4.2 ลักษณะการสื่อสารกับคนไทยและปัญหาอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลที่ระสบอยู่

จากการศึกษาปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการสื่อสารของกลุ่มคนไทยที่ทำงานในฮ่องกงและมาเก๋ำทั้ง 3 บริบท ได้แก่ ลักษณะทางประชากร ความเป็น “วัฒนธรรมปัจเจกบุคคล” หรือ “วัฒนธรรมกลุ่ม” ระดับความตระหนักทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึง “ความพร้อมในการสื่อสาร” และวิธีที่น่าจะเหมาะสมสำหรับการสื่อสาร สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

4.2.1 กลุ่มคนไทยที่ทำงาน (ผู้ช่วยแม่บ้าน พนักงานบริษัท และพนักงานรับจ้าง/บริการ) มีความพร้อมในการสื่อสาร เนื่องจากสภาพแวดล้อมในแต่ละวันสนับสนุนให้มีความสามารถในการปรับตัวได้สูง และมีความจำเป็นพื้นฐานในความคิดอยู่แล้วว่า จะต้องดำรงชีพในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปให้ได้ เพื่อการทำงานและการหารายได้ รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะรวมกลุ่มกับคนไทยอื่น ๆ อีกทั้งเป็นกลุ่มคนไทยที่มีการเข้าถึงเทคโนโลยีในการสื่อสารได้ง่าย ผู้ช่วยแม่บ้านไทยในปัจจุบันจะมีโทรศัพท์เคลื่อนที่ติดตัวอยู่เสมอ ในขณะที่พนักงานในบริษัทและพนักงานรับจ้าง/บริการต้องทำงานกับอุปกรณ์สื่อสารอย่างใดอย่างหนึ่งและยังมีโอกาสเข้าถึงอินเทอร์เน็ตด้วย ดังนั้น สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารได้หลายช่องทางเพื่อให้ได้ข้อมูลบุคคล เช่น โทรศัพท์ อีเมล เว็บไซต์ หรือแม้แต่การผ่านตัวแทนของกลุ่ม

4.2.2 กลุ่มคนไทยที่เป็นนักศึกษา เป็นกลุ่มคนไทยที่สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย เพราะมีความพร้อมในการสื่อสารในระดับสูง มีจำนวนน้อย และได้มีการมอบหมายผู้แทนในการติดต่อกับสถานกงสุลใหญ่ฯ ข้อมูลบุคคลของกลุ่มนักศึกษาจัดเก็บไว้ในรูปแบบของไฟล์คอมพิวเตอร์อยู่แล้ว จึงสามารถนำไปบันทึกในระบบฐานข้อมูลได้ทันที และสามารถเข้าถึงข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อการปรับปรุงข้อมูลได้โดยง่าย สื่อในการติดต่อที่เหมาะสมคือ การใช้ผู้แทนกลุ่มที่ได้รับมอบหมายในการประสานเพื่อขอรับข้อมูลเป็นระยะๆ หรือทันทีที่มี การเปลี่ยนแปลงข้อมูล

4.2.3. กลุ่มคนไทยที่เป็นคู่สมรส/ผู้ตั้งหลักแหล่ง เป็นกลุ่มคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าจำนวนมากที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ หากพิจารณาในเบื้องต้นจากตัวเลขจำนวนคนไทยที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับแจ้งจากกรมตรวจคนเข้าเมืองฮ่องกงโดยเฉลี่ยประมาณ 28,000 คน โดยหักจำนวนคนไทยที่มีสิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรในฮ่องกงและมาเก๊าซึ่งเป็นข้อมูลบุคคลที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับจากกระทรวงมหาดไทยเพื่อใช้ในการจัดเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรประมาณ 7,600 คน³⁸ นั้นหมายความว่า สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังไม่สามารถเข้าถึงและได้ข้อมูลบุคคลของคนไทยอีกกว่า 20,000 คน ซึ่งน่าจะเป็นคนไทยที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ จากการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดของ “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม” จะเห็นได้ว่า คนไทยกลุ่มนี้มีลักษณะของการดำรงชีวิตที่มีความหลากหลายซึ่งทำให้มีพฤติกรรมในการสื่อสารและความพร้อมที่จะสื่อสารแตกต่างกันไป และคนไทยจำนวนไม่น้อยในกลุ่มนี้อาจจะจัดอยู่ในบริบทของกลุ่มคนไทยที่เป็น ผู้ทำงานด้วย สถานกงสุลใหญ่ฯ จำเป็นต้องใช้วิธีการในการสื่อสารแบบผสมผสาน ได้แก่

³⁸ ในจำนวนนี้ เป็นกลุ่มคนไทยที่เป็นผู้ช่วยแม่บ้านประมาณ 4600 คน กลุ่มคนไทยที่เป็นนักศึกษาอีกประมาณ 16 คน และกลุ่มคนไทยที่เป็นผู้ทำงานอยู่ที่มีจำนวนไม่มากนัก

- การติดต่อขอรับข้อมูลบุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของฮ่องกง
- การประสานผ่านกลุ่มคนไทยต่าง ๆ เช่น สมาคม / ชมรมของคนไทย สมาคมชาวแต่จิ๋วในฮ่องกง วัดไทย ร้านอาหาร ร้านขายของชำไทย ฯลฯ
- การสอบถามเพิ่มเติมระหว่างการศึกษาติดต่อขอรับบริการที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

4.3 เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับการจัดการข้อมูลคนไทย

จากสภาพปัญหาในปัจจุบันที่ข้อมูลกระจัดกระจายอยู่ในส่วนการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ เทคโนโลยีสารสนเทศจึงน่าจะถูกนำมาใช้เพื่อการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่แล้วเป็นลำดับแรกและเพื่อประเมินผลเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูล หากข้อมูลที่มีอยู่นั้นยังไม่ครบถ้วนเท่าใดนัก สถานกงสุลใหญ่ฯ ก็จะต้องพิจารณาวางแผนการดำเนินการในการใช้วิธีการติดต่อสื่อสารกับคนไทยเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น

การกำหนดแบบของฐานข้อมูลบุคคลของคนไทยด้วยวิธีอุปนัย (inductive approach) จึงมีความเหมาะสม เนื่องจากการออกแบบฐานข้อมูลเพื่อการเก็บข้อมูลย่อยที่มีการใช้งานอยู่แล้วภายในหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กรมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน กล่าวคือ เมื่อคนไทยติดต่อสถานกงสุลใหญ่ฯ ก็จะเริ่มต้นด้วยการแนะนำตนเองซึ่งถือเป็นการให้ข้อมูลบุคคลแล้ว หรือมีขณะนั้น ก็จะกรอกข้อมูลบุคคลของตนในแบบฟอร์มยื่นขอรับบริการด้านกงสุล เช่น ชื่อ-สกุล ที่อยู่ ข้อมูลติดต่อ เป็นต้น นั้นหมายถึง สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถรวบรวมข้อมูลบุคคลของคนไทยแต่ละคน แล้วนำไปบันทึกและเชื่อมโยงในหมวดหมู่ให้ตรงกันไว้

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่จะใช้ก็อาจจะเป็นโปรแกรมสำเร็จรูป (package program) ที่สามารถใช้งานง่ายในการจัดการข้อมูล แต่ควรคำนึงถึง การกำหนดให้มีภาษา (คำค้น) ในการจัดการข้อมูล (query language) เพื่อความสะดวกในการเรียกใช้งานและปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1. สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกงได้รับข้อมูลบุคคลคนไทยจากการปฏิบัติงานด้านกงสุลเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ปรากฏในแบบฟอร์มคำขอรับบริการด้านกงสุลที่เกี่ยวข้องกับคนไทยในหลายด้าน ได้แก่ การทำหนังสือเดินทาง การแปลและรับรองเอกสาร งานทะเบียนราษฎร การให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองคนไทย นอกจากนี้ ยังมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานกงสุลใหญ่ฯ เข้าร่วมและเกี่ยวข้องด้วย และการติดต่อสื่อสารกับคนไทยโดยผ่านกลุ่มหรือตัวแทน

5.1.2 ในปัจจุบัน สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังไม่ได้มีการจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่และที่ได้มาเข้าไว้ด้วยกันในลักษณะของฐานข้อมูล ข้อมูลกระจัดกระจายอยู่ในส่วนงานต่าง ๆ จึงยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลคนไทยได้อย่างเต็มที่ ข้อมูลที่สถานกงสุลใหญ่ฯ เข้าถึงและมีอยู่นั้นถือเป็นข้อมูลที่ครอบคลุมจำนวนคนไทยไม่ถึง 1 ใน 4 ของจำนวนคนไทยทั้งหมดที่พำนักอยู่ในฮ่องกงและมาเก๊า นั่นหมายถึง สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลบุคคลของคนไทยอีกจำนวนมาก

5.1.3. สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถทำความเข้าใจถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการได้มาและการเข้าถึงข้อมูลได้ โดยการแบ่งกลุ่มคนไทยที่พำนักในฮ่องกงและมาเก๊าเกินกว่า 30 วันออกเป็นบริบทต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์สำคัญ ๆ ของการพำนักอยู่คือ การแสวงหาโอกาสในการทำงาน การศึกษา และการตั้งหลักแหล่งในฮ่องกงและมาเก๊า กลุ่มคนไทยในบริบทต่าง ๆ นี้มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน ทั้งในประเด็นของระดับการศึกษา ระดับรายได้ ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอยู่มาก/น้อยต่างกัน ลักษณะของความแตกต่างเช่นนี้ส่งผลต่อการกำหนดพฤติกรรมสื่อสารและสามารถบ่งชี้ถึงการตัดสินใจในการใช้วิธีการสื่อสารด้วย ทั้งจากข้อเท็จจริงและการศึกษาตามแนวคิด “การสื่อสารต่างวัฒนธรรม” จะเห็นได้ว่า เมื่อสถานกงสุลใหญ่ฯ มีความเข้าใจถึงข้อจำกัดและปัจจัยบ่งชี้เหล่านี้แล้ว ก็จะเล็งเห็นวิธีการที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสารกลุ่มคนไทยในบริบทต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงข้อมูลบุคคลได้มากขึ้น โดยเฉพาะบริบทของกลุ่มคนไทยที่เป็น คู่สมรสและผู้ตั้งหลักแหล่ง เพราะสถานกงสุลใหญ่ฯ ยังมีข้อมูลบุคคลของคนไทยกลุ่มนี้ในระดับที่น้อยมาก

5.1.4. จากการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของกลุ่มคนไทยในบริบทต่างๆ สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถวางแผนและกำหนดวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งอาจจะเน้นการใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือการผสมผสานวิธีการต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อเป็นช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างครอบคลุม

5.1.5. การจัดการข้อมูลบุคคลของคนไทยควรดำเนินการด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดสร้างขึ้นเป็นระบบฐานข้อมูลที่มีความถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ ตรวจสอบได้ ใช้งบงานต่าง ๆ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว สามารถเพิ่มเติมและปรับปรุงให้ทันสมัยได้ง่าย และมีความประหยัด

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.2.1 สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรให้ความสำคัญของข้อมูลบุคคลของคนไทยที่พำนักในฮ่องกงและมาเก๊า ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ โดยเฉพาะแต่ในงานด้านกงสุลเท่านั้น ควรกำหนดให้มีการจัดการข้อมูลบุคคลของคนไทยในลักษณะของระบบฐานข้อมูลขึ้น

5.2.2 การจัดการข้อมูลคนไทยจะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการให้บริการด้านกงสุลและงานคุ้มครองผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศเพื่อให้ผู้รับบริการมี “ความพึงพอใจ” และ “ความประทับใจ” ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ของสถานกงสุลใหญ่ฯ และข้อมูลคนไทยก็เป็นองค์ประกอบสำคัญของการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของสถานกงสุลใหญ่ฯ เพื่อรองรับเหตุกาณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ นอกจากนี้ การใช้ข้อมูลคนไทยในงานด้านอื่น ๆ จะช่วยให้สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ไปในทิศทางที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการดำเนินการตามยุทธศาสตร์แห่งชาติและยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคนไทยในต่างประเทศ และการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของคนไทยในเวทีระหว่างประเทศควบคู่กันไปด้วย

5.2.3 สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรชี้แจงบุคลากรทุกฝ่ายในสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้รับทราบและสร้างความตระหนักในความสำคัญของข้อมูลบุคคลคนไทยที่ได้รับจากการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะจากการบริการด้านกงสุลที่มีการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดกับคนไทยอยู่แล้ว หากบุคลากรของ สถานกงสุลใหญ่ฯ มีความเข้าใจถึงความสำคัญของข้อมูลแล้ว ก็จะเป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดการประสานงานเพื่อรวบรวมข้อมูลได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และควรผลักดันให้บุคลากรยอมรับว่า

การจัดการข้อมูลคนไทยเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ตนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติด้วยและเป็นเครื่องมือประการหนึ่งในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานของตนและของสถานกงสุลใหญ่ฯ โดยรวม

5.2.4 สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรกำหนดให้ประเด็นของการจัดการข้อมูลคนไทยเป็นงานของ “ทีมประเทศไทยในฮ่องกงและมาเก๊า” เพื่อให้ทุกหน่วยงานของไทยให้ความสำคัญแก่การแจ้งข้อมูลที่ได้รับจากการปฏิบัติงานของตนให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ทราบ โดยเฉพาะสำนักงานแรงงานฯ ที่มีการติดต่อกับคนไทยที่เป็นแรงงานอาชีพผู้ช่วยแม่บ้านทั้งในฮ่องกงและมาเก๊า และการเรียกใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการทำงานตามแผนและบรรลุเป้าหมายที่แต่ละสำนักงานได้ตั้งไว้ ตลอดจนการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์แห่งชาติ การจัดให้มีระบบฐานข้อมูลคนไทยโดยสถานกงสุลใหญ่ฯ จะช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและสร้างความถูกต้องให้กับข้อมูล ซึ่งถือเป็นความพยายามในการพัฒนาหน่วยงานราชการให้มีการบริหารจัดการที่ดีตามแนวทางที่ให้ประชาชนเป็น “ศูนย์กลาง”

5.2.5 การดำเนินการให้มีระบบฐานข้อมูลคนไทยโดยสถานกงสุลใหญ่ฯ จะเป็นภาพสะท้อนกลับไปสู่สายตาของคนไทยได้เป็นอย่างดีถึงความมุ่งมั่นของสถานกงสุลใหญ่ฯ ที่จะให้บริการที่ดีแก่คนไทยและเป็นส่วนเสริมสร้างหลักประกันให้กับคนไทยในการดำรงชีวิตในฮ่องกงและมาเก๊าได้อย่างปกติสุข นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นของคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าต่อสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการรับรู้และรับทราบความสำคัญของกลุ่มคนไทยที่ใช้ชีวิตในต่างประเทศหรือที่อาจจะเรียกกันได้ว่า เป็น “คนไทยโพ้นทะเล” (Oversea Thais) ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติและสามารถมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของไทยได้ การมีระบบฐานข้อมูล คนไทยจะช่วยให้สถานกงสุลใหญ่ฯ มีความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือคนไทยได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่จำเป็นและฉุกเฉิน แนวคิดเช่นนี้เปรียบเทียบกับกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทประกันภัย ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจ ทำประกันโดยตระหนักถึงความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน ซึ่งประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับบริการได้ผลข้างเคียงที่จะตามมาคือ คนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าจำนวนไม่น้อยที่พำนักอยู่และประกอบอาชีพในลักษณะที่ผิดกฎหมายท้องถิ่นก็จะรับรู้ถึงความแตกต่างของตนจากคนไทยที่สามารถติดต่อสื่อสารกับสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้อย่างเปิดเผยและเป็น ที่รับทราบของสถานกงสุลใหญ่ฯ ซึ่งอาจจะเกิดผลในทางที่จะยับยั้งการลักลอบเข้าเมืองและการละเมิดเงื่อนไขการพำนักอยู่ของคนไทยในอนาคตได้บ้างไม่มากก็น้อย

5.3 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

สถานกงสุลใหญ่ฯ อาจพิจารณาจัดทำเป็นโครงการในการดำเนินการ โดยอาจนำเสนอรายละเอียดของการดำเนินการที่แบ่งออกเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 – การดำเนินการด้วยข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน

- การจัดประชุมหารือระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายกงสุลของสถานกงสุลใหญ่ฯ เพื่อชี้แจงความสำคัญของการจัดการข้อมูลบุคคลของคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊า และเพื่อสำรวจแหล่งที่มาของข้อมูลที่มีอยู่ในงานการให้บริการกงสุลในแต่ละงาน ความต่อเนื่องของการได้รับข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เหล่านี้ รวมทั้งการรวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการได้รับข้อมูล ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลและลักษณะของการได้รับข้อมูลในสภาพปัจจุบัน

- การมอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ที่รับผิดชอบในการประสานกับผู้รับผิดชอบในงานให้บริการกงสุลด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นงานกงสุล และงานด้านอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการติดต่อคนไทย เช่น งานพิธีการ งานการเมือง งานเศรษฐกิจ งานการศึกษา และงานของศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในจีน (ฮ่องกง) เพื่อรวบรวมข้อมูลบุคคลของคนไทยไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการบันทึกและเก็บรักษาไว้ในรูปแบบใดก็ได้ ซึ่งจะสามารถใช้ประเมินปริมาณข้อมูลที่กระจัดกระจายอยู่ในงานด้านต่าง ๆ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ

- การพิจารณาขอความร่วมมือในการประชุม “ทีมประเทศไทย” ในการประสานข้อมูลบุคคลของคนไทยที่สำนักงานต่าง ๆ ได้มาและมีการรวบรวมเก็บไว้ใช้ในงานประจำ เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลคนไทยครอบคลุมกลุ่มคนไทยในบริบทต่าง ๆ เท่าที่จะทำได้

- การออกแบบและกำหนดรูปแบบของการบันทึกและการจัดเก็บข้อมูล โดยคำนึงถึงความสะดวกในการเรียกใช้ข้อมูลตามลักษณะของงานด้านต่าง ๆ ด้วยการกำหนดภาษา (คำค้น) และการเก็บรักษาข้อมูลอย่างปลอดภัย เพื่อให้เป็นระบบฐานข้อมูล (database)

- การกำหนดให้มีเครื่องคอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่ายงาน (Local Area Network – LAN) ของสถานกงสุลใหญ่ฯ เครื่องหนึ่งเป็นอุปกรณ์ในการบันทึก แก้ไข และเก็บรักษาข้อมูล โดยพิจารณาเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเป็นซอฟต์แวร์ในการจัดการฐานข้อมูล และให้มีเจ้าหน้าที่เริ่มการบันทึกข้อมูลที่รวบรวมไว้แล้ว ซึ่งจะทำให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ทราบว่า ข้อมูลที่มีอยู่นั้นครบถ้วนตามรูปแบบที่มีการออกแบบไว้หรือไม่ มีความซ้ำซ้อนกันหรือไม่ และครอบคลุมข้อมูลคนไทยมาก/น้อยเพียงใด

- การหารือเพื่อกำหนดแนวทางในการเข้าถึงข้อมูลคนไทยเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของกลุ่มคนไทย ตามที่เป็นผลของการศึกษาด้วยแนวคิด “การสื่อสารต่าง

วัฒนธรรม” โดยการวางแผนและมีรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบ กลไกช่องทางและโอกาสต่าง ๆ ที่จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการสื่อสารของคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊า เพื่อให้มีการปฏิบัติได้ในสภาพความเป็นจริง ทั้งในการเข้าถึงข้อมูลใหม่และข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้ปรับปรุงให้ทันสมัยได้ด้วย เช่น การเปลี่ยนที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ การจ้างงาน เป็นต้น

ข้อเสนอเกี่ยวกับรูปแบบของระบบฐานข้อมูล

ชื่อ	สกุล	เลข 13 หลัก	เลขที่หนังสือเดินทาง	ที่อยู่ในไทย	ที่อยู่ในฮ่องกง/มาเก๊า	อีเมล	อาชีพ
ทั้งไทยและภาษาอื่นๆ (หากมี)	ทั้งไทยและภาษาอื่นๆ (หากมี)			เพิ่มช่องย่อยสำหรับ “จังหวัด”	เพิ่มช่องย่อยสำหรับ “เขต” และ “คลิก” เพื่อพิมพ์บนซองได้	ออกแบบให้ “คลิก” ส่ง อีเมลได้	กำหนด “คำค้น”

หน้าแรก คือ หน้าข้อมูลทั่วไปของบุคคล

ในการออกแบบฐานข้อมูล ควรมีการกำหนดให้มีภาษาคอมพิวเตอร์ (query language) หรือที่เข้าใจกันว่า “คำค้น” เพื่อการเรียกใช้ที่สะดวกในแต่ละช่องข้อมูล

- ชื่อ / สกุล จำเป็นต้องบันทึกข้อมูลทั้งที่มีในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ (หากมี) และมีการออกแบบให้ใช้ภาษา (คำค้น) ด้วยพยัญชนะไทยและพยัญชนะในภาษาอื่นได้ เช่น “ก” “ล” หรือ “u” “r”

- เลขประจำตัวประชาชนของไทย 13 หลัก เป็นช่องข้อมูลที่จำเป็นต้องบันทึกไว้ และกำหนดให้สามารถเรียกข้อมูลด้วยเลข 13 หลักได้ด้วย

- เลขที่หนังสือเดินทางไทยและ/หรือหนังสือเดินทางต่างชาติที่คนไทยถืออยู่ เป็นข้อมูลที่คนไทยจะต้องมีอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นเอกสารที่ต้องใช้ในการเดินทางระหว่างประเทศ

- ที่อยู่ในไทย เป็นการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับภูมิลำเนาของบุคคลนั้น ๆ ในบางกรณี อาจจะไม่สามารถเข้าถึงได้ เนื่องจากคนไทยนั้น ๆ เป็นผู้ที่ย้ายถิ่นฐานออกจากไทยเป็นเวลานานแล้วหรือถูกย้ายชื่อออกไปอยู่ที่ทะเบียนบ้านกลางไปแล้ว

- ที่อยู่ในฮ่องกงและมาเก๊า ควรมีช่องย่อยแยกให้ชัดเจนเพื่อแสดง “เขต” และกำหนดให้มีคำสั่งที่ใช้ในการพิมพ์ที่อยู่บนหน้าซองจดหมายเพื่อให้พร้อมส่งทางไปรษณีย์ได้

- ที่อยู่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรืออีเมล ควรกำหนดให้มีคำสั่งที่ใช้ส่งข้อความทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ได้

- อาชีพ เป็นข้อมูลที่สำคัญและใช้ประกอบการดำเนินการในงานด้านต่าง ๆ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ เช่น การจัดการบรรยาย การจัดการเยี่ยมชม การจัดเตรียมการพบปะคนไทย การใช้ประกอบการจัดทำโครงการและคำของบประมาณ การจัดทำสถิติ ฯลฯ

หน้าที่ 2 คือ หน้าข้อมูลบุคคลเกี่ยวกับการติดต่อขอรับบริการด้านกงสุลที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

ชื่อ-สกุล ..... เลขประจำตัวประชาชน.....

งานทะเบียนราษฎร	งานนิติกรณ์	งานหนังสือเดินทาง	งานคุ้มครอง	งานอื่น ๆ
ระบุนวัน/เดือน/ปี ที่ติดต่อขอรับ บริการและ รายละเอียดของ การดำเนินการ ให้บริการ	ระบุนวัน/เดือน/ปี ที่ติดต่อขอรับ บริการและ รายละเอียดของ การดำเนินการ ให้บริการ	ระบุนวัน/เดือน/ปี ที่ติดต่อขอรับ บริการ และ รายละเอียดของ การดำเนินการ ให้บริการ	ระบุนวัน/เดือน/ปี ที่ติดต่อขอรับ บริการ และ รายละเอียดของ การดำเนินการ ให้บริการ	ระบุนวัน/เดือน/ปี ที่ติดต่อขอรับ บริการ และ รายละเอียดของ การดำเนินการ ให้บริการ

หน้าที่ 3 คือ การใช้สิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร

ชื่อ-สกุล..... เลขประจำตัวประชาชน .....

การลงทะเบียนขอใช้สิทธิ	การใช้สิทธิเลือกตั้ง	หมายเหตุ
ระบุนวัน/เดือน/ปีที่กรอก แบบฟอร์มขอใช้สิทธิออก ราชอาณาจักรหรือ การ เปลี่ยนแปลงไปใช้สิทธิใน ไทย	ระบุนการเลือกตั้ง ส.ส. หรือ ส.ว. วันที่วัน/เดือน/ปีที่มาใช้สิทธิ ณ คูหาเลือกตั้ง	บันทึกปัญหาที่เกิดขึ้นจาก การขอใช้สิทธิ (หากมี) เช่น การเปลี่ยนแปลงชื่อ-สกุล การทำบัตรเลือกตั้งเสียหาย เป็นต้น

ระยะที่ 2 - การดำเนินการในขั้นก้าวหน้า

- การจัดประชุมหารือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินผลการจัดทำฐานข้อมูลคนไทยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในระยะที่ 1 สรุปปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีในการจัดการข้อมูล
- การจัดทำรายละเอียดเป็นคำขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อการจัดจ้างเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญในการออกแบบเพื่อเป็นการปรับปรุงการบันทึก การจัดเก็บ การเรียกใช้ และการรักษาความปลอดภัย และการระบุข้อมูลของการเข้าใช้ฐานข้อมูลทุกครั้งด้วยโปรแกรมที่เขียน/สร้างขึ้น
- การประสานงานกับศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศของกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับระบบฐานข้อมูลที่มีอยู่ใช้งานอยู่แล้วในกระทรวงการต่างประเทศ เช่น ระบบการจัดเก็บข้อมูลหนังสือเดินทางอิเล็กทรอนิกส์
- การจัดทำแนวทางการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและเห็นว่าเหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติงานในฮ่องกงและมาเก๊า (ขึ้นอยู่กับงบประมาณที่มีอยู่และที่จะได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม)

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

หากมีการจัดทำระบบฐานเพื่อการจัดการข้อมูลบุคคลของคนไทยในฮ่องกงและมาเก๊าแล้ว ก็น่าจะมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปถึงความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงฐานข้อมูลนี้กับฐานข้อมูลอื่น ๆ

5.4.1 การเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ไทยที่ตั้งอยู่ในประเทศต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้มีการจัดทำฐานข้อมูลคนไทยอย่างกว้างขวาง โดยอาจจะเริ่มจากสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ที่มีความจำเป็นในการใช้งานด้านข้อมูลเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ และที่มีความพร้อม เช่น มีการรวบรวมข้อมูลคนไทยไว้มากพอควร หรือมีคนไทยที่พำนักอยู่จำนวนน้อย และเพื่อส่งผลให้การประสานงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคนไทยในต่างประเทศเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นให้มีการปรับตัวกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการพัฒนาการทำงานของสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ต่าง ๆ ด้วย การจัดการข้อมูลคนไทยในต่างประเทศก็จะพัฒนา เข้าสู่มาตรฐานเดียวกันและเป็นที่ยอมรับ

5.4.2 การเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของหน่วยงานในส่วนกลาง ความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงลักษณะนี้เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนไทยที่พำนักอยู่

ในต่างประเทศ ซึ่งอาจจะเป็นการเชื่อมโยงผ่านกรมการกงสุลที่กระทรวงการต่างประเทศ หรือ การเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้โดยตรง โดยกำหนดให้มีรหัสและกฎเกณฑ์การเข้าสู่ระบบที่ชัดเจน และปลอดภัย

- กระทรวงแรงงาน เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมโอกาสในการจัดหางานให้แก่คนไทย ในต่างประเทศ โดยสามารถรวบรวมสถิติและประเมินสถานการณ์การจ้างคนไทยในประเทศต่าง ๆ โดยรวม ไม่ว่าจะเป็นการจ้างผ่านการจัดหางานหรือไม่ก็ตาม³⁹ และเพื่อพิจารณาการให้ความช่วยเหลือแรงงานคนไทยได้ อย่างเหมาะสม

- กระทรวงมหาดไทย เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้องทางสถานะทางพลเมือง (civic status) ของบุคคลสัญชาติในเบื้องต้น และการประสานในการตรวจสอบข้อมูลกับทะเบียนราษฎรในส่วนกลางต่อไป หน่วยงานของฮ่องกงและมาเก๊าได้มีการติดต่อสถานกงสุลใหญ่ฯ อย่างเป็นทางการอยู่เนือง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการยืนยันสัญชาติของบุคคลที่มีข้อสันนิษฐานว่า เป็นคนไทย รวมทั้งสถานะทางการสมรส สถานะความเป็นโสด การเปลี่ยนแปลงชื่อ-สกุล ซึ่งในบางกรณี ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับ “การสวมตัว” กล่าวคือ บุคคลนั้นใช้ชื่อ-สกุล และถือบัตรประจำตัวประชาชนของคนไทยในไทยที่เสียชีวิตไปแล้ว นอกจากนี้ ยังช่วยในการจัดเตรียมบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรให้ได้ตลอดเวลาแม้จะเป็นช่วงที่ยังไม่มีการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นบริการที่จะสร้างและปลูกจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยในต่างประเทศได้

- กระทรวงการคลัง เพื่อประโยชน์ในการแจ้งและสำแดงข้อมูลการเสียภาษีประเภท ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการทำงาน การครอบครองทรัพย์สินและอื่น ๆ ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้คนไทยชำระภาษีได้โดยสะดวก และทำให้ภาครัฐสามารถเก็บภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

การเชื่อมโยงฐานข้อมูลคนไทยนั้นสามารถพิจารณาความเหมาะสมได้ตามสถานการณ์ ความสมเหตุสมผลโดยคำนึงถึงความต้องการและประโยชน์ของคนไทยเป็นสำคัญ รวมทั้ง จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับการใช้งาน

³⁹ สำนักงานแรงงานในประเทศต่าง ๆ รับผิดชอบข้อมูลแรงงานไทยที่มีการจัดหางานเป็นส่วนใหญ่ และมักจะขาดแคลนข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานที่ไม่ได้จ้างผ่านขั้นตอนการจัดหางาน

ภาคผนวก ก.

**แบบฟอร์มต่าง ๆ ในการขอรับบริการด้านกงสุล
สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกง**

คำร้องขอหนังสือเดินทางไปต่างประเทศ	48
คำร้องขอแปลเอกสาร	49
คำร้องนิติกรณ์	50
คำร้องขอประทับตรารับรองสัญญาจ้าง/คัดสำเนาสัญญาจ้าง	51
แบบรายงานตัวคนไทยในต่างประเทศ	52
บันทึกสอบสวน	53
แบบคำร้องขอใช้สิทธิ/ขอเปลี่ยนแปลงการใช้สิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร	54

ภาคผนวก ข.

ตารางสรุปคำถาม-คำตอบเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลคนไทย
โดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ในประเทศต่าง ๆ

ภาคผนวก ก.

ตารางสรุปข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำระบบฐานข้อมูลคนชาติ
ของสถานกงสุลใหญ่ประเทศต่าง ๆ ในฮ่องกง

บรรณานุกรม

ดร. ประมะ สตะเวทิน, หลักนิเทศศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ 10, พฤษภาคม 2546)

เมตตา วิวัฒนานุกูล (กฤตวิทย์), การสื่อสารต่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2548)

“A Preliminary Analysis of Thai Workers in Hong Kong: Survey Results”, Kevin Hewison, Working Papers Series No. 44, April 2003, Southeast Asia Research Centre (SEARC), City University of Hong Kong

“Migration Issues in the Asia Pacific: Issues Paper from Hong Kong, Asia Pacific Migration Research Network (APMRN), 2001

www.bcoms.net

www.chakkham.ac.th

www.mfa.go.th

www.wikipedia.org ; Prostitution in Hong Kong

ประวัติผู้เขียน

นางสุพัตรา ศรีไมตรีพิทักษ์

<u>วันเกิด</u>	28 ตุลาคม 2505
<u>การศึกษา</u>	ปริญญาตรีรัฐศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาโท Master Degree in International Affairs มหาวิทยาลัยไอโฮไอ สหรัฐอเมริกา
<u>ประวัติการทำงาน</u>	
2527	ตำแหน่งพนักงานพิสูจน์อักษร หนังสือพิมพ์ The Nation ตำแหน่ง Project Coordinator บริษัท Mitsui Telecommunication Project Office
2528	เจ้าหน้าที่การทูต 3 กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
2530	เจ้าหน้าที่การทูต 4 กรมเศรษฐกิจ กระทรวงการต่างประเทศ
2532	เลขานุการโท คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม
2537	เลขานุการเอก คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลก ณ นครเจนีวา สมาพันธ์รัฐสวิส กระทรวงพาณิชย์
2540	เจ้าหน้าที่การทูต 7 เลขานุการกรม กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
2546	ผู้อำนวยการกองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
2547	ผู้อำนวยการกองกิจการเพื่อการพัฒนา กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
2548	เจ้าหน้าที่การทูต 8 รองกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกง สาธารณรัฐประชาชนจีน
2552	นักการทูตชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการกองแอฟริกา กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ
<u>งานเขียน</u>	
2542	บทความเรื่อง “ทำงานเป็นทีมนะ...ครับ” ในวารสารสาราณูรมย์ ฉบับพิเศษ 26 สิงหาคม 2542 เพื่อร่วมฉลองพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบ และเพื่อแจกจ่ายในวันประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการกระทรวง การต่างประเทศ ถนนศรีอยุธยา ซึ่งต่อมา ได้รับการลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึก/ สมุดภาพ ครบรอบ 10 ปี ที่ไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกและการก่อตั้ง คณะผู้แทนถาวรไทยฯ